

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kunstide ja tehnoloogia õpetaja magistriõppekava

Kristi Haav

**AINEÜHENDUSTE ROLL AINEVALDKONNA ARENDAMISEL JA ÕPETAJA
PROFESSIONAALSE ARENGU TOETAMISEL**

Magistritöö

Juhendaja: Marvi Remmik, PhD, kaasprofessor

Viljandi 2024

Resümee

Aineühenduse roll ainevaldkonna arendamisel ja õpetaja professionaalse arengu toetamisel

Eestis on aineõpetajatel võimalus kuuluda erinevatesse üleriigilistesse aineühendustesse, kuid kahjuks ei kasuta seda võimalust sugugi kõik ametis olevad õpetajad ning nii ongi õpetajate omavaheline koostöö ebapiisav. Teadaolevalt ei ole õpetajate üleriigilisi aineühendusi Eestis varasemalt uuritud. Käesoleva magistritöö eesmärk oli välja selgitada, milline on aineühenduste roll ainevaldkonna arendamisel ja õpetaja professionaalse arengu toetamisel. Kvalitatiivses uuringus intervjueriti üheksat aineühenduse esindajat. Uuringus kasutati poolstruktureeritud intervjuud ning andmete analüüsimisel rakendati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Tulemustest selgus, et üleriigilised aineühendused pakuvad õpetajate erialaste kompetentside arenguks mitmekülgeid võimalusi ning panustavad aktiivselt ainevaldkonna arendamisse. Murekohaks on aga ühenduste vähene kaasamine hariduspoliitilistesse otsustesse ning vähene rahastus, mis paneb ühenduse juhatusele lisakoorma, et üritustele, mis on suunatud nii õpetajatele kui ka õpilastele, rahastus leida. Lahendusena peaks tulevastest haridusreformides aineühendusi rohkem kaasama ning soodustama aineühenduste tööd.

Võtmesõnad: *aineühendus, ainevaldkonna arendamine, õpetaja professionaalne areng, kaasamine*

Abstract

The role of teacher professional networks in developing the subject field and supporting the professional development of teachers

In Estonia, significantly fewer teachers are involved in nationwide teacher professional networks than there actually are, and teachers also do not cooperate sufficiently. Prior to this, nationwide teacher professional networks in Estonia have not been studied. The aim of this Master's thesis was to identify the role of teacher professional networks in the development of subject field and in supporting teachers' professional development. Nine representatives of national teacher associations were interviewed in a qualitative study. The study used semi-structured interviews and qualitative inductive content analysis for data analysis. The results showed that nationwide

teacher professional networks offer diverse opportunities for the development of teachers' professional competencies and actively contribute to the advancement of the subject field. However, a concern is the limited involvement of associations in educational policy decisions and insufficient funding, which puts additional burden on the association's board to find funding for events aimed at both teachers and students. As a solution, future educational reforms should involve subject associations more and encourage their work.

Keywords: *teacher professional networks, development of the subject field, teacher professional development, involvement*

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
1. Teoreetiline ülevaade.....	7
1.1 Õpetaja professionaalne areng.....	7
1.1.1 Professionaalse arengu määratlus.....	7
1.1.2 Professionaalse arengu tegevused.....	8
1.2 Õpetajate professionaalsed õpikogukonnad.....	10
1.2.1 Professionaalsete õpikogukondade määratlus.....	10
1.2.3 Õpetajate koostöövõrgustikud.....	12
1.3 Ülevaade aineühendustest Eestis.....	13
1.3.1 Ajalooline taust.....	13
1.3.2 Aineühenduste hetkeseis Eestis.....	14
1.5 Töö eesmärk ja uurimisküsimused.....	16
2. Metoodika.....	16
2.1 Valim.....	16
2.2 Andmete kogumine.....	17
2.3 Andmeanalüüs.....	19
3. Tulemused.....	20
3.1 Aineühenduste roll ainevaldkondade arendamisel.....	20
3.2 Aineühenduste roll õpetajate professionaalse arengu toetamisel.....	30
4. Arutelu.....	34
Kasutatud kirjandus.....	40

Lisa 1. Üleriigiliste aineühenduste andmed

Lisa 2. Intervjuukava

Lisa 3. Esimese uurimisküsimuse koodipuu

Lisa 4. Teise uurimisküsimuse koodipuu

Sissejuhatus

Muudatused ühiskonnas ning haridussüsteemis pakuvad õpetajatele viimastel aastakümnetel üha suuremaid väljakutseid. Selleks, et nende muutustega toime tulla, vajavad õpetajad pidevaid, ajakohaseid ning muutustele avatud professionaalse arengu võimalusi (Lairiala, 1998). Seega peaks õpetajate kutsealane haridus hõlmama rohkem koostöövõimalusi, mis aitavad edendada nende professionaalset arengut. Õpetajate professionaalsete õpikogukondade erinevad vormid on muutunud oluliseks osaks kaasaegsetes õpetajakoolituse programmides, pakkudes õpetajatele mitmekülgseid võimalusi oma kompetentside, seal hulgas ka koostöö arendamiseks, mis omakorda võib vähendada läbipõlemise ohtu (Havelock, 2004; Taimalu *et al.*, 2018; Wideman, 2010;). Ka TALIS (*Teaching and Learning International Survey*)-uuring näitas, et osalemine koostöövõrgustikes või mentorlus aitab kaasa õpetajate professionaalsele arengule ning julgustab neid kasutama kaasaegseid ja uuenduslikke praktikaid (Loogma *et al.*, 2009).

Eesti haridussüsteemis on oluliseks probleemiks õpetajate järelkasv ja lasteaedade ning koolide vähene koostöö (Prees, 2020). Samuti selgus Eesti Haridustöötajate Liidu (EHL) poolt läbiviidud uurimusest, et ligi 60% õpetajatest on kaalunud töölt lahkumist ning 92% on kogenud läbipõlemist (EHL, 2022). Vaatamata sellele, et professionaalsetesse õpikogukondadesse kuulumine suurendab õpetajate rahulolu ning pakub täiendavat tuge (Owen, 2016), näitavad Eesti haridustöötajate andmed, et üleriigilistesse aineühendustesse kuulub oluliselt vähem õpetajaid, kui antud aineõpetajaid koolides töötab (Haridussilm, 2023).

Kuigi õpetajate professionaalsete õpikogukondade teemal on tehtud erinevaid uuringuid, keskenduvad need enamasti kogukondade ja õpetajate vahelisele koostööle haridusorganisatsioonide piires. Töö autorile teadaolevalt ei ole seni Eestis tehtud üleriigilisi uuringuid aineühenduste esindajate vaatenurgast. Magistritöö eesmärgiks on välja selgitada, milline on üleriigiliste aineühenduste roll ainevaldkonna arendamisel ning kuidas aineühendused toetavad õpetajate professionaalset arengut. Magistritöö uurimisprobleemist ja eesmärgist tulenevalt on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Milline on aineühenduse roll ainevaldkonna arendamisel?
2. Kuidas toetab aineühendus õpetaja professionaalset arengut?

Magistritöö teoreetilises osas antakse ülevaade õpetaja professionaalse arengu määratlusest, tegevustest ning õpetajate professionaalsetest õpikogukondadest ja

koostöövõrgustikest, lisaks kirjeldatakse aineühenduste kujunemist ning antakse ülevaade hetkeolukorrast Eestis. Teises osas kirjeldatakse uurimistöö metoodikat, kolmandas osas esitletakse uurimistulemusi ning arutletakse seejärel olulisemate tulemuste üle.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1 Õpetaja professionaalne areng

Kuna viimastel aastatel on õpetaja professionaalne areng seotud üha enam koolide tõhususega, siis on kasvanud ka vajadus kvaliteetsete ning efektiivsete professionaalse arengu tegevuste järele. Kaasaegsetes haridusreformides rõhutatakse, et õpetajad peaksid osalema sellistel koolitustel, mis soodustavad elukestvat õpet ning arendavad nende õpetamismeetodeid, mis omakorda mõjutavad õpilaste õpitulemusi (Borko *et al.*, 2010). Järgnevalt antakse ülevaade õpetaja professionaalse arengu määratlusest ning tegevustest.

1.1.1 Professionaalse arengu määratlus

Professionaalse arengu määratlusel on mitmeid erinevaid käsitlusi ning selle mõistel puudub kindel definitsioon (Õim, 2008). Guskey (2000) sõnul on professionaalne areng eesmärgipärane, tahtlik, pidev ning süstemaatiline protsess, mis toob kaasa positiivsed muutused ja arengu. Seetõttu peavad haridustöötajad leidma võimalusi, kuidas ennast kogu oma professionaalse karjääri jooksul pidevalt harida. Oluline on sealjuures analüüsida oma tegevuste tõhusust ning peegeldada oma õpetamise praktikaid. Selleks, et professionaalne areng toetaks ka õpetajat, on vaja täiendusõppe vorme, mis aitavad oma teadmisi jagada, arutleda õppijatega õpitu ja kogemuste üle ning suunama õpetajaid omandatud teadmisi edukamalt praktikasse rakendama. Selliseid koolitusi saavad pakkuda näiteks erialaorganisatsioonid, kuid olulised on ka kolleegide ja mentorite nõuanded ning kogemused (Darling-Hammond & McLaughlin, 1995).

Varasemalt on nähtud professionaalset arengut kui teadmiste ja oskuste omandamise protsessi, mida edendab praktiline kogemus. Viimasel ajal on seda seisukohta muudetud nii, et see hõlmab oskusteavet (*know-how*), mida omandatakse järk-järgult, läbides professionaalse arengu etappe, nagu algaja, pädev ja ekspert. Kaasaegsed professionaalse arengu mudelid erinevad nii läbitavate etappide arvu kui ka olemuse poolest. Kõikides mudelites on fikseeritud etappide järjestus, kus iga etapp esindab järjest kõrgemat teadmiste ja oskuste omandamise taset ning sellise ülesehitusega arengumudeleid võib ühtselt nimetada astmemudeliteks. Üheks näiteks on Berliner'i õpetaja kompetentsuse taseme mudel, kus õpetaja läbib oma professionaalses arengus esmalt algaja õpetaja ning hiljem mitmeid pädeva õpetaja arenguastmeid (Dall'Alba & Sandberg, 2006). Dall'Alba ja Sandberg (2006) aga väidavad, et õpetaja oskuste areng ei toimu

mitte ainult kindlaks määratud etappides, vaid teadmisi omandatakse ning praktiseeritakse paljudel erinevatel viisidel ka samal oskuse tasemel.

Borko jt. (2010) uurisid erinevaid kaasaegseid professionaalse arengu käsitlusi ning leidsid, et üheks oluliseks professionaalse arengu osaks on õpetajate koostöine ja aktiivne osalemine professionaalsetes kogukondades. Senine õpetajate täiendusõppe mudel, kus õpetajad õpivad kindla struktuuri järgi ette määratud oskuseid on asendumas lähenemisviisidega, kus õpetaja professionaalne areng on seotud klassiruumi praktikatega ning õpikogukondade loomisega. Uus professionaalse arengu paradigma soosib õpetajate vahelist koostööd ning toetab ideed, et koos teistega tegutsedes on areng efektiivsem kui üksi (Stein *et al.*, 1999).

Professionaalse arengu käsitlusi on mitmeid ning ei saa öelda, milline neist kõige õigem on. Nii koolidel kui õpetajatel tuleb hinnata oma vajadusi, uskumusi ning tavasid, et otsustada, milline professionaalse arengu mudel on nende jaoks sobivaim (Villegas-Reimers, E., 2003).

1.1.2 Professionaalse arengu tegevused

Varasemalt nähti õpetaja professionaalse arengu tegevustena pigem töötubasid või lühiajalisi kursuseid, mida pakuti peamiselt personalikoolituse või õpetajaõppe raames ning millel oli reaalse õpetaja tööga vähe ühist. Alles viimastel aastatel on hakatud mõistma, et professionaalne areng on pikaajaline protsess, mis hõlmab endas regulaarseid ja sihipäraseid kogemusi ning millel on otsene seos õpetamise praktikatega (Villegas-Reimers, E., 2003). Samuti on õpetajate enesearendamine olnud aastaid võrdlemisi individuaalne protsess, mis on õpetaja enese vastutusel (Huberman, 1995).

Õpetajate enesearendamine nagu täiendusõppes osalemine, erialase kirjanduse lugemine, mentorlus või osalemine koostöövõrgustikes mõjutab nii õpetajat kui ka omakorda õpilaste õpitulemusi (Taimalu *et al.*, 2018). Varasemad uuringud on näidanud ka seost PISA testi tulemuste ning õpetajate professionaalse arengu taseme vahel. Tonga jt (2019) võrdlesid omavahel riike, kus õpilaste PISA testi tulemused olid tabeli tipus (Eesti, Soome, Singapur, Hiina ja Jaapan) ning leidsid, et kuigi need riigid kuuluvad erinevatesse kultuuriruumidesse, on nad kõik kõrgelt arenenud ning õpetajatelt nõutakse vähemalt erialast bakalaureusekraadi (Eestis ja Soomes ka magistrikraadi). Lisaks leiti, et uuritavates riikides väärtustavad õpetajate professionaalset arengut kõrgelt, pakkudes selleks mitmesuguseid võimalusi. Näiteks Soomes

ning Jaapanis on sarnaselt Eestile võimalik õpetajatel kuuluda üleriigilistesse aineühendustesse (Villegas-Reimers, E., 2003).

TALIS uuringus selgus, et kõige levinumaks professionaalset arengut toetavaks tegevuseks on osalemine kursustel ja töötubades. Umbes 50% Eesti õpetajatest võtab osa ka õpetajate erialastest võrgustikest. Kuigi Eesti õpetajad osalevad sageli aktiivselt erinevates enesetäienduse tegevustes, kestavad need lühiajaliselt, enamasti 2-3 päeva (Loogma *et al.*, 2009). Samas on kirjanduses väidetud, et traditsioonilised õpetaja professionaalse arengu tegevused nagu õpetajatele pakutud koolitused, töötoad, seminarid, millele ei järgne edasisi tegevusi, ei ole professionaalse arengu seisukohast aga kuigi tõhusad (Huberman, 1995).

Erinevates kaasaegsetes professionaalse arengu käsitlustes nõustutakse, et kvaliteetne professionaalne areng hõlmab endas selliseid protsesse nagu eelistatud õpetamisstrateegiate modelleerimine, õpetajate aktiivne kaasamine õppimisse ja professionaalsete õpikogukondade loomine. See võimaldab protsessis osalejatel kogeda neid strateegiaid esmalt õpilase rollis ning seejärel reflekteerida oma õpikogemust ja selle tõhusust jällegi õpetaja perspektiivist. Nii teadvustatakse, et õppimine on aktiivne protsess, kus õppijad loovad uusi arusaamu, tuginedes olemasolevatele teadmistele ja uskumustele (Borko *et al.*, 2010). Lisaks eelnevalt mainitud tegevustele toetavad õpetajate initsiatiivi ja kaasamist veel osalemine mitteformaalsetel õpetajate kogunemistel, ainekavade koostamine õpetajate juhtimisel, (teadus)projektide kirjutamine, tundide vaatlused, erinevad arutelud kolleegidega, uute praktikate katsetamine, õpetajate teabekeskuste loomine ning osavõtt koolivälisest üritustest ja organisatsioonidest (Lieberman & Miller, 1990). Trust jt (2016) viisid õpetajate seas läbi uurimuse, mis näitas, et õpetajad kombineerivad nii traditsioonilisi kui ka mittetraditsioonilisi professionaalse arengu tegevusi. Näiteks on tänapäeval lisandunud õpikogukonnad, mis asuvad internetis - suheldakse nii *Twitter*-is, *Facebook*-is kui ka blogides, kuna need annavad suurema ligipääsu uutele teadmistele, mis muidu jääksid paljudele õpetajatele kättesaamatuks.

Kokkuvõtteks võib välja tuua, et tänapäeval on õpetajatel väga laialdased võimalused enesearendamiseks. Kõige tõhusam on professionaalne areng aga siis, kui see on koostõine protsess, mis sisaldab erinevaid sotsiaalseid olukordi mitmete osapoolte vahel ning üheks niisuguseks väljundiks on õpetajate professionaalsetes õpikogukondades osalemine (Darling-Hammond & McLaughlin, 1995; Villegas-Reimers, E., 2003).

1.2 Õpetajate professionaalsed õpikogukonnad

Õpetajate professionaalset õpikogukonda puudutavas kirjanduses kirjeldatakse professionaalseid kogukondi (*professional learning communities - PLC*) pigem kui õpetajate loodud koolisiseseid ühendusi ning õpetajate koostöövõrgustikke (*teacher network learning communities*) kui laiemalt erinevate koolide üleseid ühendusi. Mõnel puhul mõeldakse koostöövõrgustike all ka ühendusi, mis tegutsevad internetis. Käesolevas magistritöös tõlgendatakse õpetajate koostöövõrgustikke kui hariduslikke aineühendusi, kuna need omavad kõige enam sobivaid tunnuseid. Kuna õpetajate professionaalsed õpikogukonnad ja koostöövõrgustikud on omavahel seotud ülesehituse ning arengu poolest, esitatakse järgnevalt ülevaade nii professionaalsetest õpikogukondadest kui ka koostöövõrgustikest.

Õpetajate professionaalsed kogukonnad, mis pakuvad toetavat õpikeskkonda, peetakse tõhusaks õpetaja professionaalse arengu osaks, kuna toetavad õpetajaid nende veendumuste ja tavade muutmisel (Owen, 2016). Slabina ja Aava (2019) läbi viidud uuringu põhjal esitati õpetajate koostöökultuuri kogemustest kooli juhtkonnale soovitusi õpikultuuri toetamiseks koolis. Nimelt, kollegiaalne õppimine ja koostöö erinevates koostöövõrgustikes loovad jagamiskultuuri, vältides samal ajal võistlusmomenti õpetajate vahel. Sirk jt. (2017) viisid kutseõpetajate seas läbi küsitluse, millest selgus, et ulatuslikult võrgustunud õpetajad ehk õpetajad, kes osalesid enim koostööl põhinevas õppekavaarenduses ja õpetamistegevustes, tehes aeg-ajalt koostööd ning olles samuti aktiivsed koolivälistes tegevustes ja võrgustikes, olid oma tööga rahulolevamad ja omasid ametis suuremat kindlustunnet kui need kutseõpetajad, kes sellistes tegevustes ei osalenud või osalesid harva. Owen (2016) uuris omakorda professionaalsete õpikogukondade seoseid positiivse psühholoogia tunnustega ning sai kinnitust, et kui õpetajad osalevad kogukondades, mida iseloomustab ühine visioon ja väärtused ning teevad koostööd sarnaselt mõtlevate inimestega, tunnetavad nad ka positiivseid emotsioone. Õpetajate rahulolu mõjutab nii õpilaste õpitulemusi kui ka laiemalt haridussüsteemi.

1.2.1 Professionaalsete õpikogukondade määratlus

Ühest definitsiooni professionaalsetele õpikogukondadele pole, kuid ollakse üksmeelel, et professionaalset õpikogukonda iseloomustab rühm õpetajaid, kes jagavad ja uurivad kriitiliselt oma praktikat pideva, reflekteeriva, koostööl põhineva, kaasava, õppimisele orienteeritud ja

arengut soodustaval viisil. Termin professionaalne õpikogukond viitab sellele, et selle fookuses ei ole mitte õpetaja individuaalne õpe, vaid professionaalne ühtse grupi sees õppimine, mis keskendub kollektiivsetele teadmistele. (Bolam *et al.*, 2005; Hargreaves *et al.*, 2007). Suurema osa oma tööajast on õpetajad autoriteedi rollis ning nende teadmised ületavad õpilaste teadmised. Õpetajate kogukondade üks peamisi seisukohti on see, et mõnedel inimestel on teadmised, mida teistel ei ole ning kollektiivne teadmine ületab individuaalse. Professionaalset kogukonda võib kirjeldada kui treeningplatsi, kus õpitakse kuulama, lugema, uut moodi mõtlema ning katsetama (Grossman *et al.* 2000)

Westheimeri (1998) järgi on kogukonda iseloomustavateks tunnusteks suhtlemine ja osalemine, vastastikune sõltuvus, ühised huvid ja uskumused, huvi individuaalsete ja vähemuste vaadete vastu ning tähenduslikud suhted. Kogukondadesse kuuluvatele inimestele saab ajapikku omaks identiteedi- ja kuuluvustunne, gruppi kuuluvus, tugevad sidemed, ühiste eesmärkide ja kollektiivse vastutustunde arendamine. Grossman jt. (2000) sõnul eristatakse kogukondade arengus nelja etappi. Esimeses etapis kujuneb grupi identiteet ja suhtlusnormid, kus suheldakse pigem väikestes gruppides ning vastutus pannakse kogukonna juhile. Kogukonna arenedes tekib ühtne vastutustunne kogukonna ees. Teise arenguetapi algfaasis tuntakse veel vale-ühtsustunnet ning konflikte varjatakse, aga aja möödudes nähakse konflikte grupi elu tunnusjoonena, mida saab avatult lahendada. Kolmandas etapis lahendatakse esialgseid pingeid ning lõpuks mõistetakse, et õpetajate ja õpilaste õppimine on omavahel seotud. Viimases etapis tekib ühine vastutus indiviidi isikliku arenemise ees.

Õpetajate professionaalse kogukonnas keskendutakse võrdselt nii õpilaste kui ka õpetajate õppimisele, sealjuures on siiski keskmes õpilase heaolu. Professionaalse kogukonna formuleerimisel on oluline osa professionaalse praktika arendamine. Grossman ja kolleegid (2000) toovad õpetajate professionaalsete kogukondade puhul välja kaks poolust. Esimene poolus tähendab õpetajate koostööd ainekavade, õppematerjalide koostamisel ning suuniste ja standardite sõnastamisel, mis parandavad õpilaste õpitulemusi. Teine pool keskendub kooli õppekavast lähtudes õpetajate jätkuvale intellektuaalsele arengule oma õppeaines. See poolus eeldab, et õpetajad on oma õppeaines elukestvad õppijad. Neid kahte osa kombineerides luuaksegi õpetajate intellektuaalne kogukond. Professionaalsetes kogukondades on usalduslik õhkkond, mis võimaldab õpetajatel oma arvamust naeruvääristamist kartmata vabalt väljendada.

Kuna põhiväärtuseks on õppimine üksteiselt, siis tähendab see arutelusid, üksteise ideede arendamise toetamist ning õppimist toetavate materjalide jagamist.

1.2.3 Õpetajate koostöövõrgustikud

Kuigi leitakse, et õpetajate professionaalsed kogukonnad on kõige tõhusamad koolisiselt toimides (Owen, 2016), siis teise arvamuse kohaselt on kool kui üksus muutunud tänapäeva võrgustunud maailmas liiga väikesemahuliseks ja isoleerituks, et pakkuda oma liikmetele mitmekülgset professionaalset arengut (Jackson & Temperley, 2007). Õpetajate koostöövõrgustikud annavad õpetajatele võimaluse väljuda oma klassiruumist ning hakata ühiselt ja kriitiliselt mõtisklema oma tegevuste ja uskumuste üle ning arendada koostöist kultuuri, mis toetab riskide võtmist ja uute õpetamisviiside katsetamist (Wideman, 2010). Hollandis on läbi viidud mitmeid õpetajate koostöövõrgustike uuringuid (Hofman & Dijkstra, 2010; Prenger *et al.*, 2018), mille tulemused näitavad, et koostöövõrgustikud on efektiivsed õpetaja professionaalse arengu meetodid ning nendes osalemine tõstab ka õpetajate motivatsiooni koolis töötamisel. Kõige tõhusamad on aga need võrgustikud, mille fookuses on eneserefleksioon ning kus korraldatakse üritusi, millel on kindel hariduslik eesmärk.

Võrgustikel on oluline roll kujundamaks õpetajate professionaalset identiteeti, millele aitavad kaasa ühenduse filosoofia, missioon, väärtused, eeldused ja suundumused. Enamasti liituvad õpetajad ühendustega vabatahtlikult oma isiklike ja ametialaste huvide alusel. Suhtlemine teiste sarnaselt mõtleivate kolleegidega väljaspool oma kooli võib olla võimestav, eriti nende jaoks, kes tunnevad end oma koolis isoleerituna. Võrgustikesse kuuluvad sageli kogemustega õpetajad, kellest uued tulijad saavad eeskuju võtta. Lisaks pakuvad koostöövõrgustikud õpetajatele veel üht identiteedi mõõdet, milleks on professionaalsus. Oma igapäevatoos ei pruugi kõik õpetajad kogeda väarikat ning austusväärset kohtlemist, kui neid aga koheldakse kui professionaale, kelle kogemusi hinnatakse, aitab see kaasa õpetajate enesetõhususele ja pühendumisele koostöövõrgustikus ja õpetajatöös (Niesz, 2007).

Võrgustunud õpe toimub siis, kui õpetajad tulevad kokku erinevatest koolidest, et osaleda eesmärgipärasel ja jätkusuutlikul arendustegevuses, ühendades avaliku teadmistaasi oma oskustebega, mille tulemusel konstrueeritakse ühiselt uusi teadmisi (Jackson & Temperley, 2007). Jackson ja Temperley (2007) järgi hõlmab võrgustunud õpe endas nelja protsessi:

1) üksteiselt õppimine, kus rühmad kasutavad ära oma individuaalseid erinevusi ja mitmekesisust, jagades oma teadmisi, kogemusi, tavasid ja oskusteavet; 2) üheskoos õppimine, kus õpetajad õpivad, kogevad, konstrueerivad ning mõtestavad õppimist ühiselt; 3) üksteise nimel õppimine, kus erinevate koolide liikmete vaheline õppimine toimub oma kodukoolis olevate kolleegide nimel, kes ei ole võrgustiku liikmed; 4) metatasandil õppimine, kus õpitakse lisaks ka oma õppimise protsesside kohta.

Kokkuvõttes on koostöövõrgustikud õpetaja professionaalse arengu seisukohast olulised, kuna loovad keskkonna, kus õpetajatel on võimalik üheskoos sarnaselt mõtlevalt kolleegidega kogemusi vahetada ning julgelt oma ideid katsetada. Selle tulemusel paraneb õpetajate enesetõhusus ning rahulolu, mis mõjutab omakorda ka õpilaste õpitulemusi (Niesz, 2007; Owen, 2016).

1.3 Ülevaade aineühendustest Eestis

1.3.1 Ajalooline taust

Eestis on õpetajad osalenud haridusseltside tegevustes juba 20. sajandi algusest. Haridusseltside eestvedajaks võib pidada Jaan Tõnissoni, kelle hariduspoliitiliste vaadete üheks lahutamatuks osaks oli veendumus, et haridus peab olema pidev enesetäiendamine. Tõnissonist kujunes vabaharidustöö propageerija ja elluviija Eestis. Koolivälisest vabaharidustööd käsitles ta selle kõige laiemas kontekstis, esmajoones osalemist seltsitegevuses ja trükisõna. Tõnisson oli kursis Euroopa haridusoludega ning leidis, et Eestis peaks eriti Taani, Rootsi kui ka Soome vabahariduskogemusi laialdaselt rakendama, samuti oli eeskujuks Saksamaa kogemus. Koolivälise hariduse edendamiseks pakkusid võimalusi karskusseltsid, kus peeti näiteks kõneõhtuid ja ettekandeid üldharivatel ja kõlblusteamadel. Alates 1906. aastast reorganiseerusid osad karskusseltsidest ümber haridusseltsideks. Olulisemaks neist võib pidada Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi (ENKS) Tartus ning Eestimaa Rahvahariduse Seltsi (ERS) Tallinnas. ENKSi suur saavutus oli eesti tütarlaste gümnaasiumi asutamine 1906. aastal Tartus. ENKS-i tähtsam siht oli eestikeelse hariduse edendamine. Lisaks koolidele rajati lasteaedu ja mänguplatse. Selts harrastas ka vabaharidustööd: asutas raamatukogusid ning korraldas kõne- ja kontserdiõhtuid, loenguid ja kursusi. Haruseltse ja osakondi asutati üle Eesti. Haridusseltside rahastamiseks

korraldati tasulisi üritusi, korjandusi ning koguti liikmemaksu. Samuti hakkasid eesti hoiu- ja laenuühistud oma kasumist osa kultuuri tarbeks eraldama. (Kinkar, 1996).

Nõukogude okupatsiooniga 1940. aastal algas seltside likvideerimine ja reorganiseerimine. Rahva omaalgatuslik aktiivsus muudeti riigi poolt suunatavaks, soovitatavad tegevusvaldkonnad ja repertuaari määras riik. Ulatuslik vabatahtlike ühenduste taastamine ja uute seltside loomine algas taas 1987.aastal. 1995.aastaks oli haridusseltse loodud 120 (Uljas, 2018). Hetkeolukorrast antakse ülevaade järgnevas peatükis.

1.3.2 Aineühenduste hetkeseis Eestis

Eestis ühendab õpetajate aineühendusi 2011. aastal asutatud Õpetajate Ühenduste Koostöökoda (ÕÜK), mille liikmeteks on pea enamuse hariduslikke aineühendusi. ÕÜK toetab õpetajate aineülest koostööd ning aktiivset ja professionaalset osalust haridusvaldkonnas. ÕÜK andmetel on õpetajaid esindavaid aineühendusi, kes on ka Koostöökoja liikmed 26 (Õpetajate Ühenduste Koostöökoda). Nendele aineühendustele lisanduvad veel ka ühendused, kes ei ole Koostöökoja liikmed, näiteks Eesti Emakeeleõpetajate Selts ning aineühendused, mis omakorda koonduvad Eesti Võõrkeele Õpetajate Liitu: Eesti Saksa keele Õpetajate Selts, Eesti Rootsi Keele Õpetajate Selts, Eesti Vene Keele Õpetajate Selts, Inglise Keele Õpetajate Selts, Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liit (kuulub ka Koostöökotta).

Aineühenduste eesmärkidest ja tegevustest ülevaate saamiseks koostati aineühenduste põhikirjade andmetele tuginedes ülevaatlik tabel. Tabelis on kajastatud aineühingud, mis on seotud põhikooli I - III õppeastmega (vt lisa 1 tabel 1). Kuigi mitme aineühenduse ajalugu ulatub esimesse Eesti Vabariigi aega, on tabelis toodud välja aastaarvud, mil hakati aineühendusi taaslooma. Vaadeldes andmeid, mis on esitatud õpetajate arvu kohta Haridussilmas ning aineühenduste liikmeskonda, siis selgub, et õpetajaid, kes kuuluvad aineühendustesse, on võrdlemisi tagasihoidlik arv. Õppeaastal 2023/24 oli õpetajaid üldhariduses kokku 17 483 (Haridussilm, 2023), neist tehnoloogiavaldkonna õpetajaid (nii tehnoloogia kui ka käsitöö ja kodunduse erialal) 1731. Eesti Käsitööõpetajate Seltsis Aita on liikmeid vaid 140, Eesti Tehnoloogiakasvatuse Liidus 134 ning Eesti Tööõpetajate Seltsis 120. Viimases kahes aineühenduses on liikmeid ka topelt mõlemas nimekirjas. Võrdlusena võiks tuua matemaatikaõpetajaid, keda on 3247, kuid aineühendusse kuulub neist vaid 360 õpetajat ehk

ainult 11% ning nende hulka kuuluvad ka kõrgkoolide õppejõud (Haridussilm, Õpetajate Ühenduste Koostöökoda).

Aineühingute põhikirjades kajastatud eesmärke ja tegevusi uurides selgus, et need on võrdlemisi sarnased (vt lisa 1 tabel 1). Järgnevalt on välja toodud üldised eesmärgid ja tegevused, millega aineühendused sagedamini tegelevad.

Eesmärgid:

- vastavasisulise õppeaine sisu ja tegevuse väärtustamine, edendamine ja arendamine;
- Eesti hariduspoliitika kujundamises osalemine;
- õpetajate kutsehuvide kaitsmine;
- õpetajate ühendamine;
- erialase koostöö edendamine;
- liikmete erialase enesetäiendamise ja professionaalse arengu toetamine;
- metoodika, õppekirjanduse ja metoodiliste materjalide arendamine.

Tegevused eesmärkide saavutamiseks:

- info vahendamine;
- vastavasisulise ainealase töö analüüsimine üldhariduskoolides, parendusettepanekute esitamine;
- ürituste korraldamine nii õpetajatele kui ka õpilastele (konverentsid, seminarid, olümpiaadid, konkursid jms);
- komisjonide ja töörühmade loomine;
- õppekirjanduse, metoodiliste materjalide, ainekavade väljatöötamine;
- koostöö korraldamine liiduväliste organisatsioonidega, sh rahvusvahelise koostöö edendamine;
- stipendiumite ja preemiate väljaandmine;
- õpetajate esindamine ja kutsehuvide kaitsmine;
- täiendusõppe korraldamine.

Eesmärke ja tegevusi vaadates võib öelda, et aineühendused tegelevad nii õpetajate professionaalse arengu toetamisega kui ka oma ainevaldkonna arendamisega. Põhikirjades püstitatud eesmärgid ei anna siiski edasi teavet, kui aktiivne ning tõhus on aineühenduste töö praktikas ning milline on laiem kontekst ja ühenduse enda nägemus.

1.5 Töö eesmärk ja uurimisküsimused

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada, milline on aineühingute roll oma ainevaldkonna arendamisel ja õpetaja professionaalse arengu toetamisel.

Eesmärgist lähtuvalt püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Milline on aineühenduste roll ainevaldkonna arendamisel?
2. Kuidas toetab aineühingu tegevus õpetaja professionaalset arengut?

2. Metoodika

Käesolevas magistritöös kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit, sest sooviti uurida aineühendusi, võttes arvesse ühenduste esindajate seisukohti ja vaateid. Kvalitatiivne uurimisviis võimaldab uuritavatel aktiivselt osaleda ning väljendada vabas vormis oma seisukohti ja isiklike arvamusi. Andmekogumisel kasutati kvalitatiivse andmekogumismeetodina poolstruktureeritud intervjuud (Laherand, 2008).

2.1 Valim

Magistritöös kasutati ettekavatsetud valimit ning mugavusvalimit. Ettekavatsetud valimi puhul lähtub uurija oma kogemustest ning teadmistest uuritava grupi kohta ning püütakse leida kõige tüüpilisemad esindajad. Mugavusvalimi puhul valitakse uurimusse isikud, kes on uurijale mugavalt kättesaadavad ning koostöövalmid (Õunapuu, 2014). Käesolevas uurimuses olid uuritavateks aineühingu esindajad kui oma ala eksperdid. Uuritavate kontaktid leiti nii aineühenduste kodulehtedelt kui ka töö autori isiklike kontaktide kaudu. Esialgsesse valimisse kuulus 9 aineühenduse esindajat, kellele saadeti e-kirjad töö autori enesetutvustuse, magistritöö teema ning intervjuu informatsiooniga. Need uuritavad, kes vastasid e-kirjale ja nõustusid intervjuuga said täiendavalt e-kirjale nõusoleku informatsiooni. Intervjuuga mittenõustujad kirjale ei vastanud (2) ja nende ühenduste puhul kontakteeruti järgmise ühendusega.

Lõppvalimi moodustasid üheksa erineva üleriigilise aineühenduse esindajat. Valimi moodustasid aineühendused, mille liikmeskonna suurus oli 70 - 391 liiget. Kõik vastajad olid aineühenduse töös osalenud 10-35 aastat, mis tagas selle, et intervjueeritavad olid väga hästi aineühenduse tööga kursis. Uuritavate aineühenduste esindajate hulgast seitse olid juhatuse

esimehed ning kaks olid juhatuse liikmed. Valikusse jäid ühendused, kellega sai e-kirjaga kontakti ja kes ka nõustusid intervjuud andma. Intervjuud toimusid ajavahemikul veebruar kuni aprill 2024.

Lõppvalimisse kuulunud üheksa üleriigilise aineühenduse esindajat kuulusid järgmistesse aineühendustesse: Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Selts, Eesti Emakeeleõpetajate Selts, Eesti Füüsikaseltsi Füüsikaõpetajate osakond, Eesti Geograafiaõpetajate Ühing, Eesti Kehalise Kasvatuse Liit, Klassiõpetajate Liit, Eesti Käsitööõpetajate Selts AITA, Eesti Tööõpetajate Selts, Eesti Matemaatikaõpetajate Ühing.

Tuginedes intervjuu käigus saadud taustaandmetele ja aineühenduse kodulehel leitavale infole, koostati uuritavate aineühenduste esindajatest ülevaatlik tabel.

Tabel 2 Intervjuu andnud aineühenduse esindajate taustaandmed

Kood	Sugu	Juhatusse kuulunud aeg (ajavahemik) aastates	Aineühendusse kuulumise aeg kokku aastates	Tegevõpetaja üldhariduskoolis
A1	mees	1 - 5	20	jah
A2	naine	5-10	35	ei, aga on varasemalt olnud
A3	naine	1-5	10	ei, aga on varasemalt olnud
A4	naine	15-20	26	jah
A5	naine	15-20	17	jah
A6	naine	1-5	12	jah
A7	naine	1-5	30	jah
A8	naine	15-20	22	ei, aga on varasemalt olnud
A9	mees	10 - 15	30	ei, aga on varasemalt olnud

2.2 Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutati dokumendianalüüsi, kus uuriti aineühenduste kodulehtedelt kättesaadavat infot ning viidi läbi poolstruktureeritud individuaalintervjuud. Poolstruktureeritud intervjuu järgib küll intervjuukava, kuid võimaldab olla siiski ka paindlik ning intervjuu

läbiviimisel võib muuta küsimuste järjekorda ning küsida lisaks täpsustavaid küsimusi. (Lepik jt., 2014). Intervjuukava ning küsimused koostati lähtuvalt uurimisküsimustest ning informatsioonist, mis oli leitav aineühenduste kodulehtedelt. Küsimused olid jaotatud vastavalt uurimisküsimustele kolme ploki: 1) taustaandmed; 2) aineühingute roll ainevaldkonna arendamisel; 3) aineühingu roll õpetaja professionaalse arengu toetamisel. Intervjuukava koosnes 19 küsimusest (vt.lisa 2). Intervjuu küsimused olid avatud vastustega, kasutati nii kirjeldavaid küsimusi, mis võimaldasid uuritavaid veidi lähemalt tundma õppida, näiteks: “*Kirjeldage palun, kuidas Te aineühenduse liikmeks sattusite?*” ning tõlgendavaid küsimusi, mille puhul uuritavad selgitasid oma seisukohti ja hoiakuid, näiteks: “*Millised takistused esinevad aineühenduse töös?*” (Lepik jt., 2014). Intervjuukava oli uuritavate puhul sarnane, kuid vastavalt uuritava vastustele, nende järjekord ja sõnastus intervjuu käigus kas muutus või vastati mõnele küsimusele vastamisega ära ka mõni muu küsimus. Samuti küsis uurija täpsustavaid lisaküsimusi. Ühe intervjuueeritava puhul saadeti tema soovil intervjuu eel küsimused tema e-mailile.

Intervjuudele eelnevalt vaatas küsimused üle ka magistritöö juhendaja ning viidi läbi prooviintervjuu valimisse kuuluva aineühenduse esindajaga, kes kuulus töö autori tutvusringkonda. Prooviintervjuu tulemusena tehti küsimustesse parandusi ning täpsustusi, samuti muudeti küsimuste järjekorda. Prooviintervjuu käigus saadud andmeid kasutati ka käesolevas töös.

Intervjuud alustati uurija enesetutvustusega ning salvestamiseks nõusoleku küsimisega. Kuna uuritavad on oma ala eksperdid, ei olnud võimalik tagada neile täielikku konfidentsiaalsust, kuna sõltuvalt nende positsioonist võivad osalejad olla oma väljaütlemiste kaudu äratuntavad. Uuritavaid teavitati, et magistritöös nende nimesid ei mainita ning intervjuusid keegi peale magistritöö autori ja juhendaja ei kuule ega loe, intervjuudest avaldatakse ainult tsitaate ning tulemused on töös üldistatud kujul. Intervjuud toimusid ühel juhul silmast silma ning ülejäänud kordadel veebi teel *Microsoft Teams*’i keskkonnas. Intervjuu kestvus oli 45 - 60 minutit, erandlikud intervjuud olid kahel juhul, kus uuritavad olid napisõnalisemad ning intervjuud kestsid ligikaudu 23 minutit. Intervjuud lõpetati viisakalt tänuga intervjuus osalemise eest ning intervjuueeritavate soovi korral lubati hiljem ka valmis tööd tutvustada. Intervjuud salvestati ning transkribeerimisel kasutati Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ)

kõnetehnoloogialabori avalikku kõnetuvastuse teenust <https://tekstiks.ee/> (Alumäe & Olev, 2022).

2.3 Andmeanalüüs

Andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset induktiivset andmeanalüüsi meetodit, sest käesolev töö uurib aineühenduse rolli ainevaldkonna arendamisel ja õpetaja professionaalse arengu toetamisel, tuginedes aineühenduse esindajate isiklikule arvamusele ning vaadetele. See meetod võimaldab mõista uuritavate maailma ja tõlgendusi (Kalmus jt., 2015).

Esmalt transkribeeriti intervjuude salvestised täies mahus kasutades TTÜ kõnetehnoloogialabori kõnetuvastuse teenust. Transkribeerimise käigus lisati isikutele koodnimetused. Kui intervjuud olid transkribeeritud, kuulati need veelkord üle ning tehti transkribeerimisel tekkinud vigade parandused. Järgnevalt kodeeriti ja kategoriseeriti andmed. Kodeerimisel kasutati *Qcamap* programmi. Intervjuud loeti mitmeid kordi läbi ning leiti vastavalt uurimisküsimustele tähendusüksused. Seejärel loeti üle tekstist esiletõstetud tähendusüksused, millele püüti leida vastavalt alamkategoriatele märksõnad, mille põhjal koostati koodid. Tekstide korduval lugemisel täpsustati ja muudeti esialgu lisatud koode ja alamkategoriaid. Saadud andmed grupeeriti ja koostati uurimisküsimuste kaupa koodipuud, mis asuvad lisas 3. Kategoriaid moodustades jälgiti nende vastavust uurimisküsimustele. Peakategoriaid tekkis analüüsi tulemusena kaks, mis ühtisid magistritöö uurimisküsimustega. Järgmisena moodustasid esimesele uurimisküsimusele “Milline on aineühenduse roll ainevaldkonna arendamisel” järgmised alamkategoriad:

- 1) aineühenduste tegevused;
- 2) aineühenduste koostöö;
- 3) hariduspoliitilised otsused;
- 4) saavutused
- 5) aineühenduste tõhususele kaasa aitavad tegurid;
- 6) aineühenduste tööd takistavad tegurid;
- 7) aineühenduste areng.

Teise uurimisküsimuse “Milline on aineühenduste roll õpetaja professionaalse arengu toetamisel?” alamkategoriateks kujunesid:

- 1) liikmete leidmine;
- 2) aktiivsed liikmed;
- 3) professionaalse arengu tegevused;
- 4) põhjused aineühendusse kuulumiseks.

Ühe transkriptsiooni parandamisele kulus keskmiselt kaks tundi, seejärel salvestati need tekstidokumentideks. Transkriptsioonid olid 4-10 lehekülge pikad. Andmeanalüüsi käigus täideti ka uurijapäevikut, kuhu tähendati üles tekkinud mõtteid, mis on kvalitatiivse sisuanalüüsi üheks usaldusväärse kriteeriumiks. Märkmete tegemine aitab materjalis orienteeruda ning tekkinud mõtteid mees pidada (Kalmus jt., 2015).

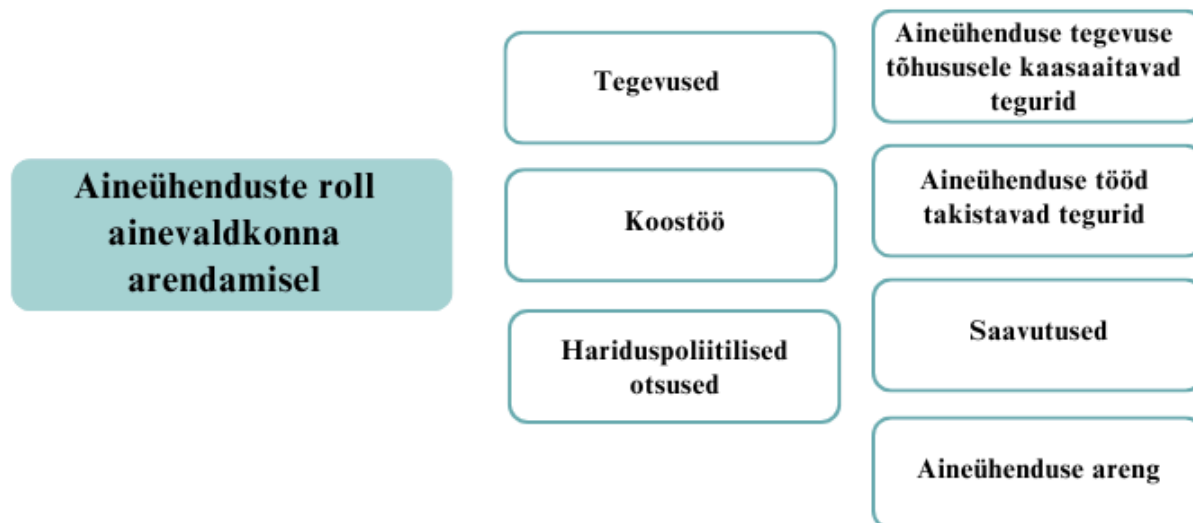
3. Tulemused

Uurimistöö eesmärgiks oli välja selgitada aineühenduste roll ainevaldkonna arendamisel ja õpetaja professionaalse arengu toetamisel. Eesmärgi uurimiseks intervjueriti üleriigiliste aineühenduste esindajaid. Uurimuses osalesid: Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Selts, Eesti Emakeeleõpetajate Selts, Eesti Füüsikalise Füüsikaõpetajate osakond, Eesti Geograafiaõpetajate Ühing, Eesti Kehalise Kasvatuse Liit, Klassiõpetajate Liit, Eesti Käsitööõpetajate Selts Aita, Eesti Tööõpetajate Selts, Eesti Matemaatikaõpetajate Ühing.

Järgnevalt esitatakse tulemused uurimisküsimuste kaupa. Tulemusi ilmestavad tsitaadid intervjuudest, mis on esitatud kaldkirjas. Et tagada uuritavate konfidentsiaalsus, ei ole tulemustes nimetatud aineühenduste nimesid, mida võiks seostada konkreetse aineühenduse ning isikuga. Äratuntavad nimetused nagu selts või liit on intervjuude väljavõtetes asendatud sõnaga “ühendus”, mis asub kaldkriipsude vahel. Andmeanalüüsi põhjal moodustunud koodipuud asuvad lisa 3.

3.1 Aineühenduste roll ainevaldkondade arendamisel

Esimeseks uurimisküsimuseks oli küsimus, millisena näevad aineühenduste esindajad ühenduse rolli oma ainevaldkonna arendamisel. Küsimuse kodeerimise tulemusel välja toodud vastuste pea- ja alamkategoriad on skemaatiliselt esitatud joonisel 1.

Joonis 1. Skeem esimese uurimisküsimuse peakategooriatest koos alamkategooriatega.

Aineühenduste tegevused

Intervjuudest selgus, et aineühenduste peamine ülesanne on õpetajaskonna esindamine suhetes riigiga ning informatsiooni jagamine. Lisaks korraldatakse erinevaid üritusi õpetajatele. Üldiselt toimuvad suuremad üritused kaks korda aastas, milleks on suve- ja sügispäevad, millel on lisaks sotsiaalsele aspektile ka hariduslik eesmärk. Aeg-ajalt viiakse läbi eraldi koolitusi, kus saavad osaleda ka need õpetajad, kes aineühenduse liikmed ei ole.

Koos aineühenduse liikmetega kujundatakse kas ühine seisukoht või võetakse midagi ette (näiteks korraldatakse üritus, aktsioon) olulistel teemadel, mis ainevaldkonda puudutavad või mis on ühiskonnas parasjagu aktuaalne ning kõnetab laiemat üldsust.

“Aga siis on lisaks ka mingisugused, mingid teemad, mis tulevad /ühendusest/ ülesse ja siis leiame partneriga, tundub, et midagi peaks tegema. /.../ Aga jah, noh, eks noh, teiselt poolt jälle /ühendus/ on ka lihtsalt sihuke nagu elav asi onju, siin on väga palju inimesi, väga palju suhtlust, et see võib olla ka täitsa mingid ühiskondlikud teemad, mis tulevad esile... /.../” (A3)

Lisaks õpetajatele suunatud tegevustele korraldavad aineühendused erinevaid üritusi ka õpilastele, näiteks konkursid, võistlused, näitused ja olümpiaadid. Uuritavad töid välja, et nende poolt korraldatavad üritused õpilastele on väga populaarsed ning nendest võetakse arvukalt osa. Õpilastele korraldatavaid üritusi sponsoreerivad mõnikord ka ettevõtted või organisatsioonid.

Aineühenduse koostöö

Uuritavad aineühendused teevad hea meelega koostööd nii teiste aineühenduste kui ka muude organisatsioonidega. Korraldatakse näiteks ühiseid üritusi ning käiakse koos sügis- või suvepäevadel. Ühe põhjusena, miks omavahel koostööd tehakse, nimetati muuhulgas rahastuse taotlemise tingimust, mis nõuab koostööd mõne teise aineühendusega.

“Aga mõnikord on võimalus ka korraldada veel lisäüritusi, kui Haridus- ja Teadusministeeriumi toetusel mingit projekti oleme kirjutanud ja projektiraha saab, siis me teeme koostööd mõne teise ühinguga, sest projektirahade üks eeldus ongi see, et sa teed koostööd teise ühinguga.” (A5)

Kaheksa intervjuueeritavat üheksast kuulusid Õpetajate Ühenduste Koostöökotta ning seda ühendust toodi korduvalt välja kui ühte koostööpartnerit, mille kaudu käib koostöö ka Haridus- ja Teadusministeeriumiga (HTM). Üldiselt peeti koostööd Koostöökojaga heaks ning hinnati sellise ühenduse loomist positiivselt. Küsimuse peale, kui palju HTM-iga koostööd tehakse, selgus, et aineühendused otse HTM-iga koostööd ei tee, vaid vahendajaks ongi Õpetajate Ühenduste Koostöökoda. Üks uuritav ütles, et nemad teevad koostööd hoopis õpetajate koostöövõrgustikuga, mis on õpetajaid ühendav mitteametlik ühendus.

“Aga Koostöökoja raames meil on Koostöökoja ühised suvepäevad, Koostöökoja vahetunnid, niinimetatud vahetunnid, et need on siis nagu veebikoosolekud, eks ju. Ja igal sellel aineliidul on nagu siis kolm esindajat Koostöökojas. Need saavad siis info ja kui vahetund või mingisugune teema on vaja arutada, siis vähemalt üks iga aineliidu esindaja peab siis kohal olema, kes siis nende visiooni edasi annab”. (A8)

Koostööd tehakse lisaks HTM-le veel ka Haridus- ja Noorteametiga (Harno), mis puudutab ainekavasid, teste ning tasemetöid. Koostööpartneritena mainiti veel Tartu Ülikooli, Tallinna Ülikooli, Maksu- ja Tolliametit, Euroopa Komisjoni Eesti esindust, Eesti Energiat ning Ametiühingute Keskliitu. Ühtlasi käiakse välisriikides teiste haridusasutuste ja ettevõtetega tutvumas.

Hariduspoliitilistes otsustes osalemine

Hariduspoliitiliste otsuste puhul, nagu ka eelnevalt juba välja toodi, on peamiseks vahendajaks Õpetajate Ühenduste Koostöökoda, kus aineühendused on esindatud kolme liikmega ning osaletakse erinevatel kohtumistel ning hariduspoliitilistes aruteludes. Hariduspoliitilistes otsustes

kaasa rääkimise osas jagunesid aga arvamused ja kogemused kaheks. Ühelt poolt leiti, et aineühendusi on piisavalt kaasatud ning nad on saanud suuremaid otsuseid mõjutada ning ei tunta nagu neid oleks kõrvale jäetud.

“Me oleme selles mõttes kaasatud, meie esimees on siis seal Koostöökojas nii-öelda noh, nendes asjades sees,/.../meie oleme juhatusega siis kujundanud oma arvamuse, mille me oleme siis edastanud õpetajate koostöökojale ja sealtkaudu lähevad nad siis edasi HTM-i ja Õpetajate Liitu ja, kuhu iganes siis.” (A8)

Samas oli mitmete intervjuueeritavate hulgas arvamus, et aineühinguid kaasatakse pigem formaalselt ning tegelikult nende seisukohtadega ei arvestata. Dokumentidega tutvumiseks jääb tihti liiga vähe aega ning seepärast tekib tunne, et sisulist tagasisidet neilt ei oodata.

“Aga et me saaksime midagi teha, siis mul on tunne, et me ei ole saanud mitte midagi teha. Ja praegu on just õige hetk seda küsida, ausalt öeldes see mäsu käis siin, et õpetajatel ikka raske - koormus ja karjäär ja mis seal kõik olid. /.../ Ja võib-olla ma võtaks näriks ennast läbi nendest dokumentidest paari päevaga. Aga ma ei teagi, miks ma pean seda tegema, mida peaksin tegema. Ütleme nii, et ma loobusin ja ma sain aru, et teised ka loobusid.” (A1)

Näiteks toodi erinevaid olukordi, kus aineühenduse arvamust või seisukohta küsitakse lühikese etteteatamisega ning reageerimiseks on vaid paar päeva. Samas peaks selle aja jooksul leidma aja, mil liikmetega teemat arutada, see dokumendiks vormistada ning vastus edasi saata. Sellised olukorrad on tekitanud küsimusi, kas tegelikult on aineühenduste arvamus vajalik või mitte - näiliselt on nendega ju arvestatud.

“No mis näiteks praegu oli siin Õpetajate Ühenduste Koostöökojaga oli see, et Haridusministeeriumi poolt või kes iganes poolt tuli info nagu väga ootamatult, et kohe-kohe homme on vaja vastuseid mingitelt aineühenduse liikmetelt, onju et selline ajatelg või ajakriitilisus, mis ei sõltunud nagu meist, et sellist asja on esinenud.” (A7)

Üks uuritav tõi välja, et tihti tuleb mõelda, kui palju on mõtet panustada ning mõnikord tundub, et töö seadusemuudatusteks käib juba pikalt ning otsuski on juba varem valmis tehtud. Ühe tegurina toodi esile nõrka kaasamiskultuuri.

“/.../ me ütlesime oma seisukohad välja, kirjutasime need ära ja edastasime nad ära, nii läbi koostöökoja kui muidu. Aga noh, ongi, et ei saa öelda, et liiga palju lõpuks oli soovi siia peale nagu auru panna, kui sa tead, et need asjad on otsustatud, nii et vastan sellele

küsimusele, et jah, küsitakse küll, aga kaasamiskultuur on nii nõrk, et see sisuline kaasamine, kõik asjad on otsustatud.” (A3)

Samuti kirjeldati olukordi, kus mõne otsuse puhul küsitakse küll teiste institutsioonide arvamust, kuid aineühendusi sellesse protsessi ei kaasata.

“Ja see on nagu kurb, et meil tehakse kusagil poliitiline otsus ära tegelikult asjast kompetentsete inimestega nagu ei räägita /.../ võib-olla mõnikord küsitakse Tallinna Ülikooli käest, võib-olla mõnikord küsitakse Tartu Ülikooli käest /.../et tegelikult meie oleme see, kellel on see kompetents olemas kõigile nendele küsimustele vastata. Aga ei, see institutsioon jääb vahele, eks.”

Intervjuu tulemustest jäi üldpildis kõlama, et kaasamine on vähene ja ei kasutata ära teadmisi, mida ühingutel pakkuda on, mis võib tekitada olukorra, kus pigem loobutakse kaasa rääkimast.

Aineühenduse tegevuse tõhususele kaasa aitavad tegurid

Küsimusega, mis muudab aineühenduse tegevuse efektiivseks, sooviti teada saada uuritavate nägemust ning kogemusi. Aineühenduse tegevuse tõhususele kaasa aitavaid tegureid toodi välja mitmeid. Näiteks informatsiooni liikumine ja kaasamine. Väga palju ainevaldkonda puudutavat infot saadetakse aineühendustele ning on oluline, et see jõuaks ka liikmeteni.

Mitmel puhul toodi esimesena välja liikmete olemasolu, kuna ilma liikmeteta pole ka aineühendust. Samuti leiti, et ühendus peab olema liikmete jaoks vajalik.

“Sul peab ikkagi olema kriitiline hulk neid inimesi, kes soovivad panustada. Kui sul ei ole seda kriitilist hulka, siis see väljasuremine on hästi kiire tulema, nagu nukkuv staadium nagu, et see on kiire tulema.”(A3).

Leiti veel, et lisaks piisaval arvul liikmetele on vajalikud veel head inimeste vahelised suhted, mis omakorda tagavad aineühenduse efektiivse töö ja koostöö. Kuna enamike aineühenduste juures tegutsevad piirkondlikud ainesektsioonid, mainiti ühe tegurina maakondlike ainesektsioonide tuge. Näiteks kaasatakse maakondade esindajaid ürituste korraldamisse.

“Aga need, kellega mina olen koostööd teinud, kellele saab toetuda see on ikka väga ikka igast, ütleme, igast maakonnast saab vähemalt nimetada kolm-neli inimest, kelle poole saab alati pöörduda.” (A5)

Selleks, et aineühenduste töö oleks tõhus, märgiti olulise aspektina ka läbipaistev ja demokraatlik juhtimine, kus juhatus arvestab otsustes lihtliikmete arvamustega. Üks intervjuueeritav tõi esile, et

kuigi juhatuse liikmetel on erinevad ametinimetused, on nad siiski võrdsetel positsioonidel. Oluliseks peeti liikmete võimalust ennast teostada, mis mõjutab ka nende aktiivsust aineühenduses. Leiti, et kaasamine ei tohiks olla formaalne, vaid et liikmed saaksid tegelikult ka panustada. Ühendus peaks looma keskkonna, kus selle liikmed saavad ja julgevad sõna võtta.

“Efektiivsus on selles, et valitseb juhtimisdemokraatia ja võrdsed võimalused, siis panustada /ühenduse/ töösse. Kui on ikkagi aktiivsem liige, siis teda ei pidurdata kuidagi maha, vaid antakse võimalus talle teostada ennast ja toetatakse./.../ Ning meil on juhatuse rotatsioon, iga kolme aasta tagant me vahetame või siis valime juhatust.”(A9)

Võib öelda, et aineühendused on oma olemuselt demokraatlikud ning soovitakse luua ühendav kogukond, kus liikmetel on võimalik ennast teostada. Uuritavate hulgas oli aineühendusi, mille juhatus on regulaarselt vahetunud ning ka neid ühendusi, mille juhatuse liikmed on juba pikemat aega ühenduse eesotsas olnud. Viimaste puhul on neid ühenduse liikmete poolt mitmeid kordi tagasi valitud, kuna juhatuse tööga ollakse rahul või pole kedagi teist, kel oleks aega ja jaksamist tööd üle võtta. Uuritavad leidsid, et ühenduse sisene koostöö on pigem hea ning ka juhatuse omavaheline suhtlus on toetav.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et ühenduse tööd soodustavad hea info liikumine, rohkearvuline aktiivne liikmeskond, kes tunneb ühendusest reaalselt kasu ning seda, et neid kaasatakse ja muidugi on väga olulised head suhted inimeste vahel.

Aineühenduse tööd takistavad tegurid

Üks põhiline aineühenduse tööd takistavaks teguriks on enamus uuritavate sõnul raha puudumine. Riigipoolne toetus aineühendustele on väike, seega peavad aineühendused ise leidma rahastuse. Toodi küll välja, et on olemas liikmemaks, kuid see on suhteliselt väike ja pigem sümboolne summa, mille toel üritusi ei korraldata. Samuti on aineühenduse juhtimine vabatahtlik ja tasustamata töö, mida tehakse põhitöö kõrvalt ja oma vabast ajast. Nõustuti, et aineühenduste töö on enamasti õhinapõhine.

“/.../ kuna HTMi rahastus on praegu kärbitud see aasta nüüd eriti, siis see on nagu juhatuse pannud hoopis teise rolli, et peame ise leidma katteallikaid /.../ Et noh, kasvõi jällegi HTMist me toetust ja raha pole saanud, me oleme soovinud piirkondadele ka oma eelarveid saada ja siis me nagu vaatame, kuidas /ühenduse/ enda seest nagu tekitada ja leida jälle neid vahendeid. Et toetada piirkonda, aktiivsust.”(A3)

Teine finantsprobleem on seotud täienduskoolitusteks koolidele eraldatud toetustega, kuna viimane mõjutab ka ühenduste üritustest osa võtvaid õpetajaid. Üheks mitteosalemise põhjuseks nimetatigi seda, et mõningad koolid ei ole nõus või neil ei ole võimalusi õpetajate osalemist rahaliselt toetada.

“/.../ega inimesed omaenda isikliku rahakoti arvelt massiliselt ei ole nõus nagu tasuma. Et ikka nagu töökoha kaudu, aga kui töökohal raha ei ole koolituste eest maksmiseks, siis noh, siis jääbki ära, siis laiutatakse käsi.” (A4)

Oli ka uuritavaid, kes seda tegurit takistusena ei näinud, kuna leidsid, et võimalusi ideede elluviimiseks on piisavalt. Ühe aineühenduse esindaja sõnul teevad nad ise üritusi soodsamalt ning ei sõltu enam riigipoolsetest toetustest, vaid suudavad ennast ise finantseerida. Oluline oli toetus pigem aineühenduse algusaastatel ning nüüd on tähtsam pigem ministeeriumi moraalne tugi.

Raha kõrval näevad mitmed aineühenduse esindajad ühe murekohana ka ajapuudust - nii ürituste korraldamiseks kui osalemiseks. Tihti pole õpetajatel aega üritustel käia, näiteks vaheaegadel on õpetajatele kooli poolt planeeritud koolitused või on õpetajad selleks hetkeks liiga tüdinunud ja väsinud, et veel kuhugi välja osalema tulla.

“Aga see noh, õpetajad on, ma arvan, et põhjus on selles, õpetajad on väga ülekoormatud, ega neil pole väga aega, tuleb esiteks planeerida väga pikalt ja teiseks pole aega, ei ole korraldamise aega.” (A2)

Lisaks toodi esile, et ei jätku aktiivseid liikmeid. Leiti, et inimestel on lihtsam olla passiivne liige. Ühe põhjusena nähti õpetajate karjäärimudeli puudumist, mis varasemalt andis õpetajatele kindla eesmärgi ning nii öelda sundis õpetajaid aktiivsemad olema ja rohkem omalt poolt panustama.

“Kui varemalt oli veel see karjäärimudel is sees, et no et kes tahtis saada nagu vanemõpetajaks või siis metoodikuks, et ta peab läbima koolitusi nii ja nii mitu tundi, siis see ka pani nagu inimesi rohkem osalema nendel koolitustel ja sellistes kohtades. Siis kaotati see ju ka ära, momendil seda kohustust ju tegelikult pole. Noh, ja kui kohustust pole, siis inimene nagu enamik inimesi, siis nagu vabatahtlikult ju midagi ei tee.” (A4)

Takistusena mainiti veel teatud piirkonna või teema ümber koondumiste, mis ei lase väljastpoolt inimesi kaasata. Leiti isegi, et on teatud vastandumine Tallinna ja ülejäänud Eesti vahel.

“Takistus on see, kui kõik koondub liialt ühte kohta. Ma ei tea ühte kohta, mis iganes see siis tähendab, kas see tähendab seda, et kõik koondub Tallinnasse või kõik koondub ühe teema ümber./.../ “ (A3)

Intervjuudes kirjeldati ka takistusi, mis otseselt uuritava aineühenduse kohta ei käi, kuid mis võivad üleüldiselt tegevust mõjutada. Näiteks toodi esile nii maakondlike ainesektsioonide aktiivsust, õpetajate kvalifikatsiooni puudust, kus õpetajad, kel vastav haridus puudub, ei taha tihti koolitustel osaleda. Samuti mainiti olukorda, kus aineühenduse pikaajaline juhatus väsis ära, kuid uusi inimesi pole asemele võtta.

Seega kokkuvõtvalt toodigi esile kolme murekohta: raha, aja ja piisava hulga aktiivsete liikmete vajakajäämist.

Aineühenduste saavutused

Saavutuste loetlemisel olid ühendused ehk kõige suurema vastuste varieeruvusega, mida just oluliseks pidada. Intervjueeritavad tõid aineühenduste saavutuste puhul välja erinevaid tegevusi. Oli arvamusi, et saavutuseks võib pidada konkreetset sündmust (näituste korraldamist, laulupeol osalemist), kui ka seda, et ühendus on jätkusuutlik ning aktiivne ning selle liikmed osalevad erinevates tegevustes - õppematerjalide väljatöötamisest kuni eksamitel hindajateni välja ning aitavad ürituste korraldamistega.

“Kui praktiliselt on kõik esindatud ja tegelikult siis tulevad asjadega kaasa ja kui vaja, näiteks meil ongi see kevadpäevad rotatsiooni korras, vot see on tegelikult võib-olla tõesti saavutus nagu see on väga meeldiv, et see on läinud rotatsiooni korda, et kui sa teed ettepaneku mingi maakonna inimestele, et mõelge, võib-olla tahate nüüd seekord teha enda juures, siis alati on nad nõus tegelikult tegema, et inimesed on nõus, see on kindlasti nüüd selline hea, et mitte et me ise ei pea korraldama.” (A8)

Saavutusena toodi ka siinkohal esile demokraatlikku juhtimist, kus liikmetele antakse võimalus arvamust avaldada.

“Aga pigem ma arvan, see /ühendus/ elab ja on elus asi ja toimub ja vaieldakse ja ollakse ühel nõul ja ollakse ühe asja eest väljas ja ollakse eriarvamustel. Nii et minnakse võib-olla raksu ka mõnikord. Aga noh, ühesõnaga jah, et see on see, et ta on, elus asi. Et see on minu arust kõige suurem saavutus. Ja ka see, et minu jaoks oluline, et ta ei ole nagu ühe inimese keskne.” (A3)

Lisaks mainiti oluliste teemade puhul oma seisukohtade avaldamist, kus aineühendustega võetakse ühendust, kui ühiskonnas mõni ainealane teema üles kerkib, mis näitab, et ühendust märgatakse ning peetakse oluliseks. Üldiselt leiti, et suurim saavutus on aineühenduse elus hoidmine ning huviliste pidev liitumine. Enamus aineühendusi tegutsevad juba aastakümneid, mida võib pidada omaette saavutuseks.

Aineühenduste areng

Uuritavate aineühenduste hulgas oli ka neid, mis on kasvanud välja ülikoolide loodud erialastest ühendustest, mida juhtisid ülikoolide õppejõud, siis seoses sellega leiti, et aineühendused on aja jooksul läinud lähemale tegevõpetajatele. Samuti on ühendused võrreldes algusaastatega muutunud professionaalsemaks ning tehakse üha rohkem koostööd just piirkondade vahel. Kuid on ka erandeid, kus rahastuse vähenemise tõttu enam maakondlikke ühisüritusi ei korraldata ning koostöö on vähenenud.

Saavutusena töid uuritavad esile ühenduse kasvamise - üha rohkem liitub õpetajaid, nende hulgas ka noori ning mitte kõik ei ole üldhariduskooli õpetajad, vaid on seotud haridusvaldkonnaga teistes asutustes. Aineühendused pakuvad liikmetele erinevaid koolitusi ning üritusi, millest tahetakse osa saada ning see motiveerib inimesi ühendusega liituma.

“Nii et selles suhtes, meil on üha rohkem liikmeid juurde tulnud väga hea, et noori liikmeid on juurde tulnud. Ütleme ausalt, et viimasel ajal ka mingeid projekte kirjutad, siis kirjutad ikka aineühenduse liikmetele projekte ja tänu sellele on ka liikmeskond kogu aeg suurenenud, sest kõik tahavad ikka osaleda, seal pakutakse eelkõige selliseid võimalusi oma liikmetele.” (A8)

Teisalt oli ka üks aineühendus, mille liikmed on pigem nõ vanad olijad ning noori liikmeks astujaid ning üritustele (noori) kohaletulijaid väga palju ei ole.

“Et selline ühiskondlik elu või selline läbimine kolleegidega nagu väljaspool tööaega on muutunud väga väheseks. Et ma ei tea, kas noorematel inimestel on siis väljundeid rohkem või mis selle tingib või on elu lihtsalt selline? /.../ Aga, mida me nagu märkame, on see, et neid väga noori inimesi satub nendele koolitustele ja nendele üritustele ikkagi väga-väga vähe. Enamik on kõik sellised, kes on algusajast käijad ja et mis selle päris tingib, ma ei tea, et vot nii palju on küll nüüd nagu muutunud.”(A7)

Kuna riigi poolt eraldatav rahaline tugi aineühendustele on piiratud, tõi üks uuritav esile, et üks suundi on projektipõhisuse poole liikumine. Aineühendustel on üha suurem koormus ise finantse leida. Samuti nähakse uute ainekavade valguses suuremat vastutust õpetajatele täienduskoolituse pakkumisel.

“Ja mulle tundub, et muutub projektipõhiseks, et, et noh ma näen kas või kolme aastaga on muutunud see, et see juhatus peab ikkagi olema käima otsima partnereid rahastust sellele, teisele, kolmandale. Ühelt poolt on see jube tore, sest et nii paljude ideedega tullakse nagu liikmete poolt, et seda võiks teha teist või kolmandat võiks teha, siis hakkame otsima mingeid toetusi /.../.” (A3)

Üritused, millele on vaja rahastust, ei puuduta ainult õpetajatele korraldatavaid tegevusi, vaid nende hulka kuuluvad ka õpilastele suunatud võistlused või konkursid, mida aineühendused korraldavad. Oli mitmeid näiteid, kui märgati ka teatud vastasseisu HTM-iga.

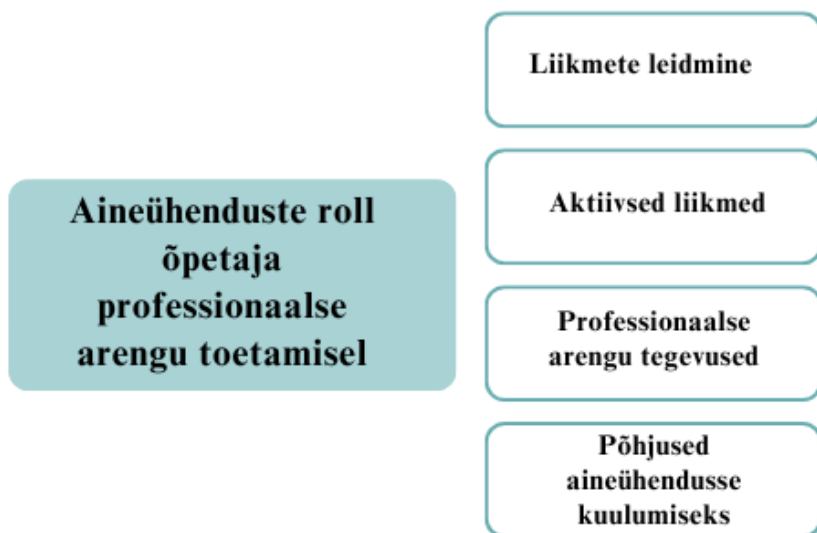
“/.../ et see on nagu väga-väga populaarne võistlus ja selle tegemiseks me saime HTMilt null /.../ et tehtigi kogu võistlus õhinapõhiselt, et /ühendusega/ ma leidsin ise selle raha, mis sul vaja veebiplatvormi jaoks, et lihtsalt võistlust nagu teha, et see ei ole paberkandjal. Mõtlesime, et kui see võistlus ennast ühe aasta tõestab, et küll siis järgmine aasta nagu saame, aga ei saanud. Nii et praegu me tegeleme väga aktiivselt sellega. Sellise võistluse jaoks on ülikeeruline raha saada. Et me käime küll ühe ja teise koostööpartneriga rääkimas. Ja, aga ongi see, et noh, et igapähe on mingisugune fookus, mida nad üldse saavad rahastada, selliseid asju reeglina ei ole väga lihtne rahastada, sest see on nagu riigi asi. /.../” (A3)

Küsimusele, milline on aineühenduste tuleviku suund, vastati, et suuri muudatusi arengus ei nähta, vaid jätkatakse ning hoitakse ühingut aktiivsena. Ühendused, mille juhatus on pikalt eesotsas olnud leidsid, et mingil hetkel võiks juhatus siiski vahetuda, see tooks vast kaasa ka suuremad muudatused ja arengu.

Peamised arengusuunad ühendustes on liikmeskonna kasvatamine, tegevuste jätkamine vaatamata rahalise toe puudumisele, suurem orienteeritus projektipõhisusele, sponsorite otsimisele lootusega, et rahapuudus ei võta ära kogu tegutsemisindu.

3.2 Aineühenduste roll õpetajate professionaalse arengu toetamisel

Teise suure uurimisküsimusega sooviti teada saada, milline roll on aineühendustel õpetaja professionaalse arengu toetamisel. Tegevuste kõrval taheti välja selgitada, kui aktiivne aineühendus on ehk kuidas õpetajad ühendustest teada saavad ning kui suur on aktiivsete liikmete osakaal, kes üritustest osa võtavad. Selle küsimuse vastuste märksõnade alamkategoriaid saab näha joonisel 2 toodud skeemil.

Joonis 2. Skeem teise uurimisküsimuse peakategoriatest koos alamkategoriatega.

Liikmete leidmine

Intervjuudest ilmnes, et aineühendustesse tulevad uued liikmed valdavalt tuttavate kaudu. Kas võetakse üritusele kolleeg kaasa või jäävad huvitavamad üritused silma. Üks intervjuueeritav märkis lisaks, et kui ühenduse korraldatud üritustel kehtestati liikmetele soodsam osalustasu, suurenes hiljem ka liikmete arv. Osad ühendused tutvustavad juba eriala õppivatele üliõpilastele oma tegevusi. Oluliseks peetakse ka seda, et need õpetajad, kes liituda soovivad, tuleksid ise ja oleksid motiveeritud aineühenduse tegevusse panustama.

“Meil on ikkagi, meil on peaaegjalikult tegelikult on nii, et ikkagi keegi läheb tööle kuskile kooli kus on keegi ees, need inimesed, kes juba /ühenduses/ on, need reeglina kutsuvad, kolleege, kes ei ole. Ja niimoodi see toimib. Et sul peab olema see keegi, keda sa tunned päriselt seal ees. Meil on väga vähe liikmeid, kes ei tea mitte kedagi.” (A3)

Kuigi tänapäeval on sotsiaalmeedia laialt levinud, siis uuritavad aineühendused seda enda reklaamimiseks palju ei kasuta. Vaid üks aineühenduse esindaja tõi välja selle, et nende *Facebook*’i leht on avalik ning seda jälgib rohkelt ka neid, kes liikmed pole. Teine uuritav mainis omakorda meililisti, mille kaudu saadetakse avalikku ja valikulist infot kõigile selle ainega seotud kooliõpetajatele. Uuritavate hulgas oli aineühendusi, kel on olemas nii kõigile erialaõpetajale mõeldud listid kui ka ainult ühenduse liikmetele nähtav *Facebook*’i leht.

“Ja et seal on tõesti rohkem neid, kui on otseselt liikmeks astunud /ühendusse/. Aga seal on neid listi lugejaid rohkem. Ja siis me saadame sinna kirja ja iga iga teise kirja lõppu on kirjutatud, kui te teate kedagi, kes ei ole veel liitunud ja liikmemaksu maksnud, andke meile teada.” (A1)

Üldiselt selgus vastustest, et aineühendused ei taha õpetajatele väga peale käia ning ei leita vajadust eraldi suuri kampaaniaid liikmete leidmiseks teha. Pigem leiti, et need õpetajad, kes huvi tunnevad, leiavad ise ka ühendusse tee ning on hiljemgi aktiivsed.

Aktiivsed liikmed

Inervjuudest selgus, et kui on vaja moodustada töörühmasid või kuidagi muul viisil panustada, siis pigem tullakse üleskutsetega kaasa. Suurusjärk aineühendustesse kuuluvatest liikmetest, kes aktiivsemalt ühenduste ettevõtmistest osa võtavad, võib erineda, sõltuvalt sellest, millal üritusi korraldatakse. Samuti valitakse, millistes tegevustes on võimalik osaleda, seega alati ei pruugi olla kohalolijad needsamad inimesed. Sageli on osalejate hulgas ka õpetajaid, kes ei ole ühendusega liitunud. Kõige väiksema aktiivsusega aineühenduses on umbes 25% ning kõige enam 60% aktiivseid liikmeid. Ülejäänud ühendused leidsid, et see suurusjärk võiks jääda 40-45% juurde.

“Aga ta jääb nii 80 kuni 100 osalejat ja häda on ka osaliselt selles, et praegu võiks juba rohkem võtta, aga meil ei ole kohti, kuhu panna 120 inimest. Et siis me paneme tavaliselt 80 piiri /.../ aga see ei ole nüüd üldse seotud sellega, kes on liikmed, aga nüüd hakkab muutuma selles mõttes, et praegu on hakanud rohkem käima, need, kes on liikmed või vastupidi, et need, kes niikuinii käivad üritustel, saavad aru, et noh, ma panen ennast liikmeks, mul on nagu eelis nendel üritustel käia.” (A1)

Üldiselt leiti, et korraldatud üritustest osavõtjaid on piisavalt, kuid maakonniti on nii üritustel osalemise aktiivsus kui ka aineühenduste liikmeskonda kuulumine erinev. Nii oli uuritavate

aineühenduste hulgas oli neid, kus on liikmeskonnas esindatud peaaegu kõik maakonnad. Üritustest osavõtt sõltub otseselt ürituse toimumise ajast. On õpetajaid, kes tahavad tulla pigem oma tööajast, teised aga tulevad välja pigem nädalavahetustel, et ei peaks koolis tunde ära jätma. Sel viisil tulevad võlja piirkondlikud erinevused Põhja-Eesti ja Lõuna-Eesti õpetajate vahel. Nimelt Tallinna piirkonna õpetajad osalevad üritustel parema meelega nädala sees, Lõuna-Eesti õpetajad eelistavad aga nädalavahetusi.

Professionaalse arengu tegevused

Peamine professionaalse arengu tegevus, mida aineühendused õpetajatele pakuvad, on erialane täiendusõpe. Teatud valdkondades on aineühendused ainsad organisatsioonid, mis pakuvad selliseid võimalusi korraga nii suurele õpetajaskonnale. Mõnikord korraldatakse sarnase sisuga koolitusi mitu korda, et õpetajatel oleks võimalik valida endale sobiv aeg ning osa võtta.

“Praegu ülikoolid nagu ainealaseid täiendkoolitusi praktiliselt ei tee, eelmise aastal vist oli niimoodi Tartu Ülikoolil kaks vooru koolitust, see tähendab umbes 50 inimest sai siis selle koolituse valida, mis nagu riik kinni maksis. Aga õpetajaid on üle 1000.” (A4)

Lisaks toodi esile, et koolitused, mida pakutakse on kvaliteetsed ning praktilised, et õpetajad saaksid omandatud teadmisi ka klassiruumis rakendada.

“/.../ need inimesed, keda meil, kas siis töötubadeks, üks või peaesinejateks näiteks välja otsida, on ikkagi suurepäraseid inimesed ja nendega ei ole võimalik niimoodi kohtuda, et ma lihtsalt lähen ja kohtun temaga, üks ju.” (A5)

Vastustes selgus, et oluliseks tegevuseks peetakse ühendustes omavahelist suhtlust, mis pakub liikmetele nii uusi ideid kui ka moraalselt tuge. Erinevad üritused nagu konverentsid või suve- ja sügispäevad pakuvad lisaks töötubadele ka võimalust omavaheliseks sotsiaalseks suhtlemiseks. Eriti tähtis võib see olla õpetajatele, kes on koolis kas ainukesed oma aineõpetajad või ei ole tal toetavat juhtkonda, kolleege. Nii ongi, et õpetajad, kellel on koolis lisaks kolm või neli sama valdkonna õpetajat, ei näe eraldi nii suurt vajadust lisaks ka aineühendusega liituda.

“Et ikkagi sa, sa oled asjaga kursis, eriti võib-olla oleks oluline nendel kuuluda, kus ongi koolis näiteks üks ainukene /.../ kui ta ongi üks, kui ta on sinna läinud ja seal ei ole ka enne tal kedagi kõrval olnud, siis tal ei olegi kellegi käest küsida. Ja mõni inimene ei julgegi küsida. Aga kui ta leiaks nagu endale kasvõi nende samadel /ühenduse/ üritustel sõbranna, no niinimetatud, üks ju. Et siis vähemalt teaks, et tal on julgust küsida kellegi

käest või kurta, jagada muret.” (A8)

Pea kõik intervjueeritavad ütlesid, et neil on ühendustes kujunenud välja vaba ja sõbralik õhkkond, kus õpetajatel on võimalik leida nn oma inimesed. Ka on õpetajad üksteisele eeskujuks, et üksteist innustada midagi uut ette võtma.

Aineühendus pakub liikmetele erinevaid võimalusi erialaste kompetentside arendamiseks - alates koolitustel ja töötubades esinemisest kuni õppematerjalide väljaandmiseni. Liikmed saavad näiteks katsetada oma ideid teiste õpetajate peal.

/.../ siis sul on võimalus /ühenduse/ kaudu näiteks minna ja kuuluda, minna, võtta osa mingitest tööriühmadest, mis hakkavad määrama tervet noh, näiteks kogu õppekava sisu. Et meil on praegu ka selliseid liikmeid, kes osalevad tööriühmades, mis on olulised, ütleme, Eesti hariduse seisukohalt. /.../ Õppe ja noh, seesama näiteks metoodika, väljaannete autoriks olemine, need, kes on /ühenduse/ liikmed, nemad ongi seda saanud, sest neil on see info: palun tee midagi.” (A5)

Uuritavad leidsid, et ka juhatuse liikmeks olemine on neid väga mitmekülgsest arendanud ning pakkunud võimalusi, mida muidu põhitöös teha ei saa.

“Minule isiklikult on ta juurde andnud ju organiseerimisoskust, ikka väga palju organiseerimisoskust, esinemisjulgust, esinemisvabadust, asjade korraldamise oskust, inimestega suhtlemise oskust.” (A7)

Leiti, et aineühendused pakuvad liikmetele sellist keskkonda, kus on võimalik ennast igakülgsest realiseerida ning võtta osa üritustest, mida väljaspool ühendust pole võimalik kogeda. Vastustest järeldus, et aineühenduste roll õpetajate professionaalses arengus on märkimisväärne ning mitmekülgne.

Põhjused aineühendusse kuulumiseks

Küsimuse peale, miks on õpetajatel vaja aineühendusse kuuluda, leiti, et põhiline on siiski ühises infoväljas olemine. Liikmetel on ligipääs erinevatele võimalustele ning sarnasele suhtlusringkonnale, kellega ühe intervjueeritava sõnul on ühisosa identiteedis väga suur. Ühenduse kaudu saab olla kursis oma ainevaldkonnaga ning tihti jagatakse põhjalikumat informatsiooni ainult liikmetega või siis saavad liikmed info kätte kiiremini kui teised õpetajad. Näitena toodi, kui koolitustele mahub ainult piiratud arv osalejaid, siis on liikmed eeliseisus.

“See eelis on, et kui on mingi selline kiire pakkumine, on huvitav asi, kas te ei taha kaasa

tulla/.../, et siis nendel, kes on /ühenduse/ liikmed, on praegusel hetkel, on tõesti eelis, saavad selle info kiiremini kätte ja võibolla saavad teised ka pikapeale selle kuskilt ringiga selle teada.” (A1)

Oluliseks peeti ka õpetaja soovi kuuluda ühendusse. Ideaalis nähakse liikmeks olemist kui auasja ning õpetajal võiks olla soov lisaks põhitööle oma ainevaldkonda mingil viisil panustada.

“/.../aga see on nagu ma arvan, et see on nagu selline südametunnistuse küsimus. Et kui sa oled nagu selle aine õpetaja, kui sa oled selle ainega tegeleja, siis võiksid ka sellesse /ühendusse/ kuuluda, mille tööd sa nagu teed.” (A7)

Veel nähakse aineühendust organisatsioonina, mis pakub õpetajatele tuge ja ühtekuuluvustunnet. Nagu ka eelnevalt välja toodi, siis on suhtlemine teiste õpetajatega väga oluline. Oma mõttekaaslaste toetus, eriti algajale õpetajal mängib tema arengus ja töös suurt rolli.

“/.../ et kui õpetaja on lihtsalt oma koolis ja kuhugi mujale kuuluda ei tahagi, siis ta mõtlebki nagu, et, et see ongi see suur maailm, aga tegelikult ei ole. Et see suur maailm võib ikka hoopis suurem olla. Ja, ja tõenäoliselt see info, see kuuluvustunne. (A5)

Toodi välja ka hüvesid või boonuseid, mida liikmetele pakutakse. Näiteks soodustused kauplustes, tasuta pääs muuseumidesse, meenete jagamine kui ka liikmete meelepidamine sünnipäevadel ning autasustamine. Leiti, et mõnikord selline väike meelepidamine nagu meenete jagamine võib tunduda tühisena, aga liikmetele läheb see siiski korda.

Kokkuvõttes võib öelda, et aineühendused on õpetajale tema professionaalseks arenguks olulised. Ühendused soovivad Eesti õpetajatele pakkuda mitmekülgseid tegevusi ning luua keskkonda, mis võimaldab erinevaid erialaseid kompetentse arendada. Hoolimata esile toodud murekohtadest, olid aineühenduste esindajad ühenduse tööga rahul ning positiivselt meelestatud.

4. Arutelu

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada, milline on aineühenduste roll ainevaldkonna arendamisel ja õpetaja professionaalse arengu toetamisel. Järgnevalt arutletakse olulisemate tulemuste üle.

Erinevad uuringud näitavad (Borko *et al.*, 2010; Hofman & Dijkstra, 2010; Loogma *et al.*, 2009), et aktiivne osalus ja koostöö, samuti kuulumine professionaalsetesse õpikogukondadesse, on olulised komponendid õpetaja professionaalses arengus. Samuti on koostööprotsessid üheks õpetajate kaasaegseks professionaalse arengu tunnuseks (Darling -

Hammond & McLaughlin, 1995). Läbiviidud uuringu tulemused kinnitasid, et aineühenduste roll ainevaldkonna arendamisel ja õpetaja professionaalse arengu toetamisel on mitmekesine ning kuigi see on tasustamata töö, tegutsevad uuritavad ühendused panustamisel haridusellu aktiivselt ja pühendumusega. Tuginedes teemakohasele kirjandusele, on aineühenduste fookuses võrdselt nii õpetaja kui õpilase õppimine, kus tegeletakse nii õpetajate järjepideva koolitamisega kui ka ainevaldkonna arendamisega, mis parandab ühtlasi õpilaste õpitulemusi (Grossman *et al.*, 2000). Lisaks õpilastele suunatud erinevatele üritustele ning meetodiliste materjalide väljaandmisele pakuvad uuringus osalenud aineühendused erialaseid täiendkoolitusi, millest saab osa võtta lisaks liikmetele laiem õpetajaskond, see tähendab ka need õpetajad, kes ei ole aineühenduse liikmed. Mõnel juhul on aineühendus ainus organisatsioon, kes selliseid koolitusvõimalusi õpetajatele pakub. Kuna reeglina on ühenduste juhatuse liikmeteks kogunud õpetajad, siis on neil teadmised, millised koolitused toetavad õpetajaid professionaalselt ning millistel on ka selge praktiline kasutegur. Uuritavate hinnangul on aineühenduste poolt õpetajatele pakutavad täiendkoolitused ühed kvaliteetsemad ning õpetajatel on võimalik omandada teadmisi ja kogemusi, mida väljaspool ühendust ei pruugi saada. Ka Huberman (2001) leiab, et õpikogukondi peaksid juhtima õpetajad ise, luues keskkonna, kus üksteisega suhelda, käsitleda erialaseid probleeme ning kutsuda üritustele esinema oma valdkonna eksperte.

Uurimusest selgus kolm põhilist murekohta, millega aineühendused silmitsi seisavad: esiteks vähene kaasamine hariduspoliitilistesse otsustesse, teiseks ühenduste rahastamine ning kolmandaks õpetaja karjäärimudeli puudumine.

Enamus siinses uurimuses osalenud aineühenduste esindajatest leidsid, et neid ei kaasata hariduspoliitilistesse otsustesse piisavalt. Seisukohti küll küsitakse, kuid alles siis, kui otsused on tehtud, mis tekitab mulje, et kaasamine on pigem formaalne. Mainiti ka, et dokumentide hulk, mida läbi peab töötama, on mahukas ning aega selleks jäetakse liialt vähe - lisaks on vaja ka kujundada ühenduse seisukoht antud teemale. See tähendab materjalidesse süvenemist ning aineühenduse liikmetega arutlemist, milleks on vaja rohkem aega. Samuti on olukordi, kus ühendused moodustasid tööühmi, käisid erinevatel koosolekutel ning hiljem mõistsid, et sisuliselt neid siiski ei kaasatud ning kogu tehtud töö oli ilmaasjata. Sellised probleemid ei ole ainult Eestile omased. Ka teiste riikide kogemusel nähakse juba haridusreformide väljatöötamisel õpetajaid pigem takistusena mitte kõige olulisema tegurina haridussüsteemis (Villegas-Reimers, 2003). Näiteks võib siinkohal tuua Norra, kus viidi läbi õpetajate tööaega puudutavad

seadusemuudatused, mille kavandamisel õpetajatega ei arvestatud ning mille tulemusena tekitas see õpetajates tunde nagu neid nähakse pelgalt alluvatena ja lojaalsete riigiametnikena (Klette, 2000). Põhjus, miks mõned haridusreformid ei ole edukad, võib olla selles, kui õpetajaid, kel on olemas kompetentsid ja erialased teadmised, ei ole tööprotsessi kaasatud (Van Driel *et al.*, 2001).

Teine suurem murekoht, mis uuringust selgus, on aineühenduste rahastamine. Nagu ka eelpool välja toodi, siis üldiselt aineühenduste esindajad oma töö eest tasu ei saa. Samuti on riigipoolne toetus suhteliselt väike, liikmemaks on aga pigem sümboolne. See tähendab, et aineühendused peavad ise läbi projektide ning sponsorite leidma võimalusi ürituste läbiviimiseks. Enamasti on projektidel aga konkreetsed tingimused, millele taotlus peab vastama ning alati ei mahu planeeritud üritused kuidagi nende tingimuste raamidesse. Sponsoreid leida on pigem raske ja väga ajamahukas tegevus. Sarnane olukord on ka mujal maailmas, kus aineühendused enamasti riigilt või koolidelt rahalist toetust ei saa (Villegas-Reimers, 2003). Positiivse erandina saab näiteks tuua Jaapani, kus õpetajate koostöövõrgustikud on riigi poolt asutatud ja finantseeritud, kuid on säilitanud siiski sõltumatuse riigist (Shimahara, 1995, viidatud Villegas-Reimers, 2003 j).

Kolmandaks näitavad siinsed uurimistulemused, et õpetajate aktiivsust mõjutab hetkel karjäärimudeli puudumine. Kui varasemalt motiveeris see õpetajaid rohkem ainevaldkonda panustama ning üritustest osa võtma, siis intervjuudes tõdeti, et see mõjutab mingil määral ka õpetajate aktiivsust aineühenduses. Seda kinnitab Haridus- ja Teadusministeeriumi järelkasvu tegevuskava (2021), mis näitab, et õpetajad tunnetavad, et karjääri- ja arenguvõimalusi on vähe ning enesearendamisega ei kaasne palgatõusu (HTM, 2021). Kuigi koolid peaksid toetama õpetajate koolitusvõimalusi nii aja kui ka rahalise toetuse võimaldamisega, näitasid intervjuude tulemused, et mitte kõik koolid seda ei tee. See omakorda on ka üheks põhjuseks, miks mõned õpetajad üritustel ei osale. Kuigi need summad ei ole suured, ilmnes intervjuudest, et õpetajad ei soovi sageli ise enda koolitamise eest tasuda. Sel võib olla otsene seos karjäärimudeli puudumisega - õpetajate enesearendamine on nende endi vastutusel ja sõltub isiklikust motivatsioonist. Taas kavandatava karjäärimudeli rakendamisega Eestis võib see mingil määral probleemi leevendada. Aineühenduste kaasamine karjäärimudeli väljatöötamisse on siinkohal jällegi oluline, kuna intervjuude põhjal selgus, et nende rolli selles tööprotsessis ei nähta ning nende arvamustega ei arvestata piisavalt. Nagu ka eelpool mainitud, siis selleks et

haridusreformid oleksid edukad, on vaja nende kavandamisse kaasata ka õpetajaid (Van Driel *et al.*, 2001).

Erinevad uuringud on näidanud, et haridusreformid, mis toetavad õpetajate professionaalset arengut, mõjutavad ka üleriigilist haridussüsteemi. Kuna õpetajate professionaalne areng mõjutab nii õpilaste õpitulemusi kui ka haridussüsteemi laiemalt, siis peavad haridusreformid toetama neid tegevusi, mida õpetajatelt nõutakse. Need muudatused peaksid arvestama õpetajatega kui elukestvate õppijatega ning looma neile tingimused, kus õpetajad saavad ennast erinevatel viisidel arendada - andes neile rohkem aega enesearenguks ning luues võimalusi ka kooliväliseks tegevusteks, seal hulgas koostöövõrgustike loomiseks ja toetamiseks (Villegas - Reimers, 2003).

Käesoleva magistr töö tulemustest lähtuvalt oodatakse, et Haridus- ja Teadusministeerium peaks tegema rohkem koostööd aineühendustega ning kaasama neid ka otse hariduspoliitilistesse otsustesse, kuna tegemist on professionaale ühendavate organisatsioonidega, kellel on vastavad teadmised ja kompetentsid olemas. Aineühenduste tööle aitaks kaasa ka suurem riigipoolne rahaline toetus. Nii nagu üks intervjueeritav välja tõi, siis haridussektoris eeldatakse, et inimesed teevad tööd õhinapõhiselt, mis aga tekitab sisemise vastuolu. Tuleks mõelda, kui aineühendused panustavad nii õpetajate professionaalsesse arengusse kui ka õpilaste hariduse mitmekesistamisse, siis kas see on õige, et antud tegevus on õhinapõhine ning tasustamata.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Eestis on õpetajatel aineühenduste näol olemas väga head võimalused enesetäiendamiseks. Aineühenduste töö on professionaalne ning eesmärgipärane, pakkudes oma liikmetele lisaks kuuluvustunnet. Hoolimata murekohtadest, olid intervjueeritavad positiivsed ning leidsid, et aineühendused on aktiivsed ning õpetajate huvi ühenduste vastu on kasvav.

Antud magistr töö piiranguteks võib lugeda seda, et intervjueeritavate hulka ei kuulunud kõik õpetajate aineühendused ning valimisse sattusid suuremad ja aktiivsemad ühendused. Samuti oleks olnud huvitav uurida lähemalt ühendusi ühendavate organisatsioonide nagu Õpetajate Ühenduste Koostöökoja seisukohti, kuna see organisatsioon oli intervjuudes läbivaks teemaks. Kui intervjuud olid läbi viidud, tekkis uusi ideid, mida oleks võinud uuritavatelt veel täiendavalt küsida. Näiteks täpsemalt aineühenduse töökorralduse kohta, kuidas toimub ühenduse sisene töö või milline roll on üleriigiliste aineühenduse maakondlikel ühendustel.

Algaja intervjuerijana ei õnnestunud ka kõik intervjuud nii nagu oli plaanitud. Intervjuude tulemused sõltusid esindajate valmidusest jagada pikemalt oma tegelikke seisukohti.

Töö väärtusena võib välja tuua intervjueritud aktiivsete aineühenduste kogemused, mida saaksid kasutada nii teised aineühendused, Haridus- ja Teadusministeerium kui ka aineühendusi ühendavad organisatsioonid. Uurimusest esile tulnud murekohad nagu kaasamine või rahastamine on olulised teemad ning kuna aineühendused töötavad Eestis aktiivselt selleks, et panustada haridusellu ning tõsta seeläbi õpilaste õpitulemusi, siis peaks ka neid tehtud töö eest toetama ning tunnustama. Käesoleva magistr töö tulemused on eriti olulised ka haridustöötajatele endile, kes ei ole veel aineühendustega liitunud, et tutvuda lähemalt võimalustega, mida ühendused õpetajatele pakuvad ning miks võiks liitumine olla vajalik.

Käesolev uurimistöo struktuuri alusel on loodud edasine võimalus jätkata teemasse süvenemist, et uurida Eestis ka aineühenduste lihtliikmete seisukohti, milline on nende nägemus ning mil määral mõjutab liikmeks olemine nende professionaalset tööd.

Tänuõnad

Tänan oma juhendajat Marvi Remmikut asjatundlike soovitude eest. Lisaks tänan uuringus osalenud aineühenduste esindajaid, kes nõustusid osalema ning jagasid oma kogemusi ja seisukohti. Lisaks tänan oma perekonda ja kursusekaaslaseid, kes kaasa elasid ning nõu andsid.

Autorluse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtuvalt Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kristi Haav

19.05.2024

Kasutatud kirjandus

- Bolam, R., McMahon, A., Stoll, L., Thomas, S., Wallace, M., Greenwood, A., ... & Smith, M. (2005). *Creating and sustaining effective professional learning communities* (Vol. 637). Research report. <https://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/5622/1/RR637.pdf>
- Borko, H., Jacobs, J., & Koellner, K. (2010). Contemporary approaches to teacher professional development. *International encyclopedia of education*, 7(2), 548-556. https://www.researchgate.net/profile/Jennifer-Jacobs-12/publication/242071048_Contemporary_approaches_to_teacher_professional_development/links/59fc9517458515d0706501b3/Contemporary-approaches-to-teacher-professional-development.pdf
- Dall'Alba, G., & Sandberg, J. (2006). Unveiling professional development: A critical review of stage models. *Review of Educational Research*, 76(3), 383-412. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/unveiling-professional-development-critical/docview/214116105/se-2>
- Darling-Hammond, L., & McLaughlin, M. W. (1995). Policies that support professional development in an era of reform. *Phi delta kappan*, 76(8), 597-604. https://www.researchgate.net/publication/243783117_Policies_That_Support_Professional_Development_in_an_Era_of_Reform
- Huberman, M. (1995). Networks that alter teaching: Conceptualizations, exchanges and experiments. *Teachers and teaching*, 1(2), 193-211. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1354060950010204>
- Inimeseõpetuse Ühing. (s.a). *Meist*. <https://inimeseopetaja.weebly.com/meist.html>
- Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Selts. (2022). *Dokumendid*. <https://www.eays.edu.ee/seltsist#h.bqw4a6xkzdpj>
- Eesti Bioloogiaõpetajate Ühing. (2020). *Põhikiri*. <https://www.ebu.ee/Konstitutsioon.php>
- Eesti Emakeeleõpetajate Selts. (2020). *Põhikiri*. <https://www.eeselts.edu.ee/>
- Eesti Füüsika Seltsi füüsikaõpetajate osakond. (2013). *Põhikiri*. https://www.fyysika.ee/vorgustik/?page_id=2335

- Eesti Geograafiaõpetajate Ühing. (s.a). *Põhikiri*.
<https://geo.edu.ee/pohikiri/>
- Eesti Kehalise Kasvatuse Liit. (s.a). *Põhikiri*.
<https://ekkl.edu.ee/pohikiri/>
- Eesti Käsitööõpetajate Selts “Aita”. (2012). *Põhikiri*.
<http://kasitoo.edu.ee/eesti-kasitooopetajate-selts-aita/pohikiri>
- Eesti Matemaatika Selts.(s.a). *Põhikiri*.
<https://matemaatika.eu/ems/eesti-matemaatika-seltsi-pohikiri/>
- Eesti Muusikaõpetajate Liit. (2023). *Põhikiri*.
<https://emol.ee/organisatsioonist/pohikiri/>
- Eesti Tehnoloogiakasvatuse Liit. (2015). *Põhikiri*.
<https://tehnoloogia.ee/pohikiri/>
- Eesti Tööõpetajate Selts. (s.a). *Põhikiri*.
<https://etselts.ee/pohikiri/>
- Eesti Võõrkeeleõpetajate Liit. (2020). *Põhikiri*.
<https://www.voorkeelteliit.eu/wp-content/uploads/2020/06/P%C3%B5hikiri.pdf>
- Guskey, T. R. (2000). *Evaluating Professional Development*. Corwin Press, Inc.
- Grossman, P., Wineburg, S., & Woolworth, S. (2000). What makes teacher community different from a gathering of teachers. *Center for the Study of Teaching and Policy*, 5-56.
<https://www.education.uw.edu/ctp/sites/default/files/ctpmail/PDFs/Community-GWW-01-2001.pdf>
- Grossman, P., Wineburg, S., & Woolworth, S. (2001). Toward a theory of teacher community. *Teachers college record*, 103(6), 942-1012.
<https://doi.org/10.1111/0161-4681.00140>
- Havelock, B. (2004). Online community and professional learning in education: Research-based keys to sustainability. *AACE Review (formerly AACE Journal)*, 12(1), 56-84.
<https://www.learntechlib.org/primary/p/1679/>
- Hargreaves, A., Stoll, L., & Louis, K. S. (2007). Professional learning communities: Divergence, depth and dilemmas. *L. Stoll & KS Louis (Eds.)*, 181-195.
- Jackson, D., & Temperley, J. (2007). From professional learning community to networked learning community. *Professional learning communities: Divergence, depth and*

dilemmas, 45-62.

<https://www.innovationunit.org/wp-content/uploads/2017/04/From-professional-learning-community-to-networked-learning-community.pdf>

Haridussilm. (2024). *Õpetajad*.

<https://www.haridussilm.ee/ee/tasemeharidus/haridustootajad/opetajad>

Hofman, R. H., & Dijkstra, B. J. (2010). Effective teacher professionalization in networks? *Teaching and Teacher education*, 26(4), 1031-1040.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0742051X09002443>

Kalmus, V., Masso, A. & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://sisu.ut.ee/samm/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Kinkar, Feliks. 1996. Eesti haridusseltside ajaloost. Tartu Ülikooli Kirjastus.

Keemiaõpetajate Liit (2015). *Dokumendid*.

<https://eestikeemiaopetajaliit.wordpress.com/dokumendid/>

Laherand, M.-L. (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. 2. Tr. OÜ Sulesepp

Harro - Loit, H., Kello, K., Lepik, K., Linno, M., Selg, M., Strömpl, J. (2014). Intervjuu.

Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas.

<https://samm.ut.ee/intervjuu>

Klette, K. (1998). Working time blues: on how Norwegian teachers experience restructuring in education. *Change (Sydney, NSW)*, 1(1), 48-61.

Lairiala, A. (1998). Reformativ in-service education for teachers (rinset) as a collaborative action and learning enterprise: Experiences from a Finnish context. *Teaching and Teacher Education: An International Journal of Research and Studies*, 14(1), 53-66.

Lieberman, A., & Miller, L. (1990). Teacher development in professional practice schools.

Teachers College Record, 92(1), 105-122. <https://doi.org/10.1177/016146819009200106>

Loogma, K., Ruus, V. R., Talts, L., & Poom-Valickis, K. (2009). Õpetaja professionaalsus ning tõhusama õpetamis-ja õppimiskeskonna loomine. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS tulemused. Tallinna Ülikooli haridusuuringute keskus. Tallinn 2009. <https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/talis2008.pdf>

Niesz, T. (2007). Why teacher networks (can) work. *Phi Delta Kappan*, 88(8), 605-610.

<https://www.proquest.com/docview/218490772?parentSessionId=dejn7oMB9Qs3NEnWmq8dDd8X3jBGKpgayLng6uujYkA%3D&pq-origsite=primo&accountid=10768&source=Scholarly%20Journals>

- Olev, Aivo; Alumäe, Tanel. "Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service". *Baltic J. Modern Computing*, Vol. 10 (2022), No. 3, pp. 409–421
<https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14>
- Owen, S. (2016). Professional learning communities: Building skills, reinvigorating the passion, and nurturing teacher wellbeing and “flourishing” within significantly innovative schooling contexts. *Educational Review*, 68(4), 403-419.
<http://dx.doi.org/10.1080/00131911.2015.1119101>
- Prees, I.(2020, 13. märts). Aineliiitu kuulumine paneb õpetaja hääle kõlama. *Õpetajate Leht*.
<https://opleht.ee/2020/03/aineliitu-kuulumine-muudab-opetaja-haale-kolavamaks/>
- Prenger, R., Poortman, C. L., & Handelzalts, A. (2019). The effects of networked professional learning communities. *Journal of teacher education*, 70(5), 441-452.
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0022487117753574>
- Sirk, M., Ümarik, M., Loogma, K., & Niglas, K. (2017). Koostöö kutseõpetaja professionaalsust määrava tegurina. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*,5(2), 80–105.
<https://doi.org/10.12697/eha.2017.5.2.04>
- Stein, M. K., Smith, M. S., & Silver, E. (1999). The development of professional developers: Learning to assist teachers in new settings in new ways. *Harvard educational review*, 69(3), 237-270. <https://doi.org/10.17763/haer.69.3.h2267130727v6878>
- Taimalu, M., Uibu, K., Luik, P., & Leijen, Ä. (2019). Õpetajad ja koolijuhid elukestvate õppijatena. OECD RAHVUSVAHELISE ÕPETAMISE JA ÕPPIMISE UURINGU TALIS 2018 TULEMUSED 1. osa
- Tonga, F. E., Eryiğit, S., Yalçın, F. A., & Erden, F. T. (2022). Professional development of teachers in PISA achiever countries: Finland, Estonia, Japan, Singapore and China. *Professional development in education*, 48(1), 88-104.
https://www.researchgate.net/publication/337149371_Professional_development_of_teachers_in_PISA_achiever_countries_Finland_Estonia_Japan_Singapore_and_China
- Trust, T., Krutka, D. G., & Carpenter, J. P. (2016). “Together we are better”: Professional learning networks for teachers. *Computers & education*, 102, 15-34.

- <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S036013151630135X?via%3Dihub>
- Uljas, Jüri. 2018. Eesti Seltside 100 aastat. Riigikantselei ja AS Eesti Meedia, Post Factum.
- Van Driel, J. H., Beijaard, D., & Verloop, N. (2001). Professional development and reform in science education: The role of teachers' practical knowledge. *Journal of Research in Science Teaching: The Official Journal of the National Association for Research in Science Teaching*, 38(2), 137-158.
- Villegas-Reimers, E. (2003). Teacher Professional Development: An International Review of the Literature. UNESCO: International Institute for Educational Planning.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000133010>
- Westheimer, J. (1998). *Among school teachers: Community, autonomy and ideology in teachers' work*. Teachers College Press.
https://www.academia.edu/1159330/Among_Schoolteachers_Community_Autonomy_and_Ideology_in_Teachers_Work
- Wideman, H. (2010). Online teacher learning communities: A literature review. *Institute for Research on Learning Technologies Technical Report, 2*.
<https://irdl.info.yorku.ca/files/2014/01/TechReport2010-2.pdf>
- Õim, O. (2008). *Algajate õpetajate professionaalne areng muutustena eneseefektiivsuse tajus* (Doctoral dissertation).
- Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. *Tartu: Tartu Ülikool*, 212
- Õpetajate Ühenduste Koostöökoda. (2022). *Õpetajate ühenduste esindajad*.
<https://www.oppekoda.org.ee/dokumendid/liikmed/>

Lisad

Lisa 1. Üleriigiliste aineühenduste andmed

Üleriigiliste aineühenduste tabeli andmed on pärit aineühenduste kodulehtedelt leitavatest põhikirjadest.*

<i>Tabel 1. Üleriigilised aineühendused</i>				
Aineühendus	Aineühenduse asutamise/taasloomise aeg	Liikmete arv	Aineühenduse eesmärgid	Aineühenduse tegevused
Eesti käsitööõpetajate Selts AITA	1989	140 (Seisuga 2022)	<ul style="list-style-type: none"> väärtustada käsitöö ja kodunduse õppimist ja õpetamist; tähtsustada eesti rahvusliku käsitöö väärtustamist, hoidmist, edasiarendust; osaleda Eesti hariduspoliitika kujundamises, ühendades erinevaid huvigruppe, edendamaks käsitöö ja kodunduse õpetamist ning kaitstes käsitöö ja kodunduse õpetajate kutsehuve. 	<ul style="list-style-type: none"> analüüsib käsitöö ja kodunduse õpetamise olukorda üldhariduskoolides ja teeb parendusettepanekuid; vahendab ja edastab kultuurilist, erialast ja pedagoogilist teavet; loob võimalusi käsitöö ja kodunduse metoodika täiustamiseks; edendab erialaseid kontakte ja koostööd, algatab ja viib läbi ühisprojekte; osaleb oma esindajate kaudu üleriigilistes komisjonides ja töögruppides; korraldab konverentse, koolituspäevi, seminare, ekskursioone, nõustamist jms; toetab ja organiseerib lastele ja noortele suunatud käsitöö- ja kodundusealaseid ettevõtmisi; loob vajaduse korral komisjone ja töörühmi jms seltsi ees seisvate ülesannete lahendamiseks.
Eesti Tehnoloogiakasvatuse Liit	2004	134 (seisuga 2022)	<ul style="list-style-type: none"> liikmete tehnoloogiaalase professionaalsuse kasvu soodustamine ja tehnoloogiakasvatuse 	Ülesanneteks: <ul style="list-style-type: none"> soodustada liikmete professionaalsuse kasvu; esindada ja kaitsta liikmete huve ning väljendada ühiseid seisukohti avalikkusele, seaduslikule ja

Tabel 1. Üleriigilised ainetühendused

			<p>põhimõtete leviku tõhustamine ning vastavasisulise hariduse arendamine.</p>	<p>täidesaatvale võimule;</p> <ul style="list-style-type: none"> • edendada ja arendada tehnilist õpetust, tööõpetust – ja kasvatust ning tehnoloogiaõpetust – ja kasvatust; • osaleda hariduspoliitika ja -strateegia kujundamisel; • uurida ja täiustada tehnoloogiakasvatuse teooriat ja kontseptsioone ning õpetusalast didaktikat; • korraldada koolitust (täienduskoolitust) lastele, noortele, õpetajatele kui üldsusele; • korraldada tehnoloogia valdkonnaga seotuid üritusi ja projekte; • määrata ja taotleda stipendiume ja preemiaid; • tõhustada koolituse (täienduskoolitus) kaudu õpetajate tehnoloogiakasvatusalaseid teadmisi ja kutseoskusi; • olla kursis ja aktiivselt väljendada omi seisukohti tehnoloogia, tehnoloogiakasvatuse, kasvatusteaduse ja pedagoogika suhtes; • laiendada koostöö võimalusi füüsiliste kui ka juriidiliste isikute vahel seda nii Eestis kui ka rahvusvahelises ulatuses; • anda soovitusi ja suunata laste ja noorte tehnoloogiakasvatusalast õppesisu ja korraldust koolis ja väljaspool kooli.
Eesti Tööõpetajate Selts	1994	120 (seisuga 2022)	<ul style="list-style-type: none"> • tehniliste ainete õpetajate ja tehnikaringide juhendajate ühendamine ja täienduskoolituse korraldamine selleks, et liikmed saaksid: <p>a) Eesti hariduspoliitika ja -strateegia kujundamisel osaledes kaitsta endi kutsehuve;</p>	Koolitused, projektid, kursused

Tabel 1. Üleriigilised ainetühendused

			<p>b) täienduskoolitustel tõsta oma kutseoskusi ja olla kursis pedagoogikasuundadega ning erialal toimuvaga nii Eestis kui mujal maailmas;</p> <p>c) täiustada õpilaste käelise kasvatus, tehnilise ja esteetilise mõtlemise ning</p> <p>d) loovuse arendamise metoodikat, laiendada võimalusi laste selle alaseks tegevuseks koolis ja väljaspool kooli.</p>	
Eesti Bioloogiaõpetajate ühing	2004	211 (seisuga 2022)	<ul style="list-style-type: none"> • edendada bioloogia õpetamist üldharidus- ja ametikoolides; • ühendada erinevaid huvigruppe ja edendada koostööd bioloogia õpetamise arenguks Eestis; • esindada bioloogiaõpetajate huvisid. 	<ul style="list-style-type: none"> • kogub, korraldab, kirjastab ja levitab bioloogia alast ja bioloogia õpetamisega seotud teavet ja teadmisi (sealhulgas teaduslikke uuringuid); • algatab ja korraldab projekte ja tegevusi loodushariduse edendamiseks; • osaleb rahvusvahelises bioloogia õpetamisega seotud koostöös; • taotleb oma eesmärkide ja väljatöötatud programmide toetamist kohalike omavalitsuste, nende liitude ja põhiseaduslike institutsioonide poolt.
Inimeseõpetuse Ühing	2003	40 (seisuga 2022)	<ul style="list-style-type: none"> • elavdada õpetajate koostöövõrgustikku ja tõsta inimeseõpetuse kvaliteeti; • edendab inimeseõpetuse õpetajate täienduskoolitust, aitab kaasa õppematerjalide väljatöötamisele ja 	

Tabel 1. Üleriigilised ainetühendused

			<p>arendamisele, lööb kaasa õppekava arenduses ning korraldab ainealast infovahetust;</p> <ul style="list-style-type: none"> läbi ühingu on õpetajatel võimalik osaleda erinevates projektides, leida endale koolitusvõimalusi ja hoida ennast kursis uusima õppekirjandusega. 	
Eesti Kehalise Kasvatuse Liit	1992	286 (seisuga 2023)	<ul style="list-style-type: none"> Kehalise kasvatus ja spordi arendamisele kaasa aitamine ning sellel eesmärgil kehalise kasvatus õpetajate, spordispetsialistide ja spordihuviliste ühendamise Eesti Vabariigis. 	<ul style="list-style-type: none"> Osaleb õppekavade kehalise kasvatus osa ja vastavate ainekavade väljatöötamisel ning täiendamisel lähtudes väljakujunenud traditsioonidest ja praktikast, rahvusvaheliste organisatsioonide soovitudest kehalise kasvatus alal, inimese sotsiaalse ja bioloogilise arengu vajadustest; teeb koostööd kõigi organisatsioonidega, kes propageerivad kehalist aktiivsust ja terveid eluviise.
Koolimatemaatika Ühendus (Eesti Matemaatika Seltsi sektsioon)	1987	360 (seisuga 2023)	<ul style="list-style-type: none"> aitab igakülgset kaasa matemaatiliste teaduste ja matemaatilise hariduse arengule Eesti Vabariigis, samuti matemaatika saavutuste ja matemaatiliste meetodite rakendamisele erinevates valdkondades. <p>EMS ülesanneteks on</p> <ul style="list-style-type: none"> soodustada 	<ul style="list-style-type: none"> organiseerib matemaatika ja selle rakenduste alaseid konverentse, nõupidamisi, täienduskursusi ning teaduskoole; korraldab teaduslikke, didaktilisi ja ajaloo-alaseid seminare, istungeid ja arutelusid; taotleb eesti matemaatikutele teaduskomandeeringuid ja edastab informatsiooni konverentsidest; korraldab avalikke konkursse matemaatika erinevates valdkondades, mille alusel määrab preemiaid ja stipendiume;

Tabel 1. Üleriigilised ainetühendused

			<p>matemaatika-alast uurimistööd;</p> <ul style="list-style-type: none"> • aidata kaasa matemaatika ja matemaatiliste meetodite rakenduste levikule; • vahendada matemaatikas teadusgrante; • hoolitseda matemaatilise hariduse eest nii üldharidus-, kutseharidus- kui ka kõrgkoolis; • teha koostööd teiste matemaatikaseltsidega ja teistel teadusaladel tegutsevate seltsidega nii Eesti Vabariigis kui ka rahvusvahelises ulatuses; • edastada oma liikmetele matemaatika-alast informatsiooni. 	<ul style="list-style-type: none"> • autasustab silmapaistvaid teadustulemusi saavutanud matemaatikuid, esitab eesti matemaatikuid ja matemaatikaõpetajaid üleriigilistele ja rahvusvahelistele konkurssidele ja preemiatele; • osaleb matemaatika-alase teadusliku, didaktilise ja populaarteadusliku kirjanduse väljaandmisel ja kirjastusplaanide aruteludel ning käsikirjade retsenseerimisel; • annab välja aastaraamatuid ja muid trükiseid; • osutab abi õppuritele orienteeritud matemaatika-alaste konkursside organiseerimisel ning toetab teisi töövorme, mille eesmärgiks on noorte matemaatika-alaste teadmiste taseme tõstmine; • aitab kaasa matemaatika ja selle rakenduste tutvustamisele ajakirjanduse, televisiooni, raadio, elektronside jm kaudu; • koondab oma kogudesse matemaatilist kirjandust ja teadusalast informatsiooni, eeskätt vahetuste ja annetuste teel; • loob vajaduse korral erialaseksioone, komisjone ja töörühmi seltsi ees seisvate ülesannete lahendamiseks.
Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Selts	1993	391 (seisuga 2022)	<ul style="list-style-type: none"> • Eesti koolides tegutsevate ajaloo ja ühiskonnaõpetuse õpetajate, muuseumitöötajate ning sotsiaalvaldkonna õppejõudude erialase koostöö arendamine ja tugevdamine; 	<ul style="list-style-type: none"> • korraldab erialaseid konverentse, seminare, kursusi, võistlusi, õppepäevi ja -käike, õppe- ja koostööprojekte, koolitusreise, avalikke esinemisi, koolitusi jm üritusi; • teeb koostööd riiklike institutsioonide, kõrgkoolide, erialaliitude, muuseumite jm mäluasutuste ning muude partneritega kodu- ja välismaal; • vahendab liikmetele teavet enesetäiendamise, praktika ja kogemusvahetuse võimaluste kohta nii

Tabel 1. Üleriigilised ainetühendused

			<ul style="list-style-type: none"> • liikmete erialase enesetäiendamise ja professionaalse arengu toetamine; • ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse meetodika, õppekirjanduse ja meetodiliste materjalide arendamine; • ajaloo ja kultuuripärandi uurimine ja säilitamisele kaasaaitamine; • osalemine Eesti hariduspoliitika kujundamisel ja haridusprobleemide lahendamisel; • ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja ameti ning üldiselt õpetajaameti populariseerimine; • hariduse üldine väärtustamine, kriitilise mõtlemise ja teaduspõhise maailmapildi propageerimine. 	<p>Eestis kui välismaal;</p> <ul style="list-style-type: none"> • koondab ja teeb kättesaadavaks erialaseid materjale; • siseriiklikes ja rahvusvahelistes õppe- ja koostööprojektides ning erialaliitude ja -võrgustike tegevuses; • haldab kodulehte ja annab välja ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse alast ning Seltsi muude tegevustega seotud teavikuid; • nõustab õpetajaid, haridusasutusi, muuseume ja muid mäluasutusi ning muid institutsioone ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse korraldamise ning meetodika küsimustes, vahendab valdkonna parimaid praktikaid; • oma liikmetele, koostööpartneritele ja toetajatele tunnustusi vastavalt nende statuutidele. • Seltsi poolt antavad tunnustused on: auliikme tiitel, toetajaliikme tiitel, medal, hõbemärk, elutööpreemia, noore õpetaja preemia, aasta tegu, au- ja tänukirjad. • arendab muid Seltsi põhikirjaliste eesmärkide saavutamist toetavaid tegevusi.
Eesti Keemiaõpetajate Liit	2000	70 (seisuga 2022)	<ul style="list-style-type: none"> • soodustada keemiaõpetajate loomingu- ja ühiskondliku aktiivsuse 	<ul style="list-style-type: none"> • kogub ja edastab teavet keemiast, keemiaõpetusest ja keemia didaktikaalast teadustööst kodu- ja välismaal; • korraldab erialaseid ja kultuurilis-hariduslikke

Tabel 1. Üleriigilised ainetühendused

			<p>tõusu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • edendada keemia õpetamist üldharidus- ja ametikoolides; • ühendada erinevaid huvigruppe ja edendada koostööd keemia õpetamise arenguks Eestis; • esindada keemiaõpetajate huvisid. 	<p>seminare, näitusi, ekskursioone, projekte ja muud ühistegevust;</p> <ul style="list-style-type: none"> • vahendab keemiaõpetajate kontakte nii Eesti kui ka välisriikide organisatsioonide, õppeasutuste, firmade ja üksikisikutega, otsides nendega koostöö võimalusi • osaleb rahvusvahelises keemia õpetamisega seotud koostöös; • abistab Liidu liikmeid uusimate õppe- ja meetodiliste vahendite hankimisel; • korraldab keemiaõpetajate täienduskoolitust • organiseerib mitmesugust majanduslikku tegevust keemiaõpetuse arenduslike projektide ja oma liikmete täiendõppe toetamiseks; • kaitseb liikmete töö- ja kutsealaseid õigusi ja huve.
Eesti Geograafiaõpetajate ühing	2007	146 (seisuga 2022)	<ul style="list-style-type: none"> • edendada geograafia õpetamist üldharidus- ja ametikoolides; • ühendada erinevaid huvigruppe ja edendada koostööd geograafia õpetamise arenguks Eestis; • esindada geograafiaõpetajate huvisid. 	<ul style="list-style-type: none"> • korraldab ja viib läbi täiendõpet; • nõustab geograafia õppekava arendamist; • algatab ja koordineerib projekte ning tegevusi geograafiahariduse edendamiseks; • koostab ja publitseerib õppematerjale; • taotleb oma eesmärkide ja väljatöötatud programmide toetamist kohalike omavalitsuste, nende liitude ja teiste põhiseaduslike institutsioonide poolt.
Eesti Muusikaõpetajate Liit		188 (aktiivsed liikmed seisuga 2024)	<ul style="list-style-type: none"> • Muusikaharidusliku tegevuse koordineerimine ning arendamine, muusikaalaste kontaktide edendamine, 	<ul style="list-style-type: none"> • korraldab festivale, konkursse, kontserte, seminare, koolitusi, konverentse jms; • vahendab ja edastab informatsiooni; • osaleb organisatsioonides ja liikumistes, mis on kooskõlas EMÕL-i eesmärkidega; • moodustab sihtotstarbelisi fonde, annab välja

Tabel 1. Üleriigilised ainetühendused

			muusikaõpetajate ametialaste huvide kaitse.	stipendiume ja preemiaid;
Eesti Füüsikaseltsi Füüsikaõpetajate osakond		70 (seisuga 2024)	<ul style="list-style-type: none"> Eesmärgiks on koondada kõiki Eesti füüsikaõpetajaid, aktiivselt toetada füüsikaõpetajaid nende igapäevatöös ning esindada neid riiklikul tasandil. 	<ul style="list-style-type: none"> vahendab füüsikateaduse ja koolifüüsika infot kõigile füüsikat õpetavatele õpetajatele, kasutades selleks koolifüüsika listi, kus on 340 liiget; korraldab sügisseminare ja suvekoole.
Eesti Emakeeleõpetajate Selts	1989	304 (seisuga 2024)	<ul style="list-style-type: none"> tähtsustada eesti rahvuskultuuri olulisi koostisosi – eesti keelt ja kirjandust kõikides ühiskonnakihtides; väärtustada eesti keele ja kirjanduse õppimist ja õpetamist; osaleda Eesti hariduspoliitika kujundamises, ühendades erinevaid huvigruppe, edendamaks eesti keele ja kirjanduse õpetamist ning kaitstes eesti keele ja kirjanduse õpetajate kutsehuvet. 	<ul style="list-style-type: none"> analüüsib eesti keele ja kirjanduse õpetamise olukorda ja teeb parendusettepanekuid; loob võimalusi eesti keele ja kirjanduse metoodika täiustamiseks; edendab erialaseid kontakte ja koostööd, algatab ja viib läbi ühisprojekte; osaleb oma esindajate kaudu üleriigilistes komisjonides ja töögruppides; korraldab konverentse, koolituspäevi, seminare, ekskursioone, nõustamist jms; vahendab ja edastab kultuurilist, erialast ja pedagoogilist teavet; annab välja ja levitab trükiseid; toetab lastele ja noortele suunatud emakeele- ja kirjandusalaseid ettevõtmisi; loob vajaduse korral komisjone, töörühmi, noorteorganisatsioone jms seltsi ees seisvate ülesannete lahendamiseks.
Eesti Võõrkeeleõpetajate Liit:	2010		<ul style="list-style-type: none"> keeelilise mitmekesisuse toetamine, keeleõppe populariseerimine, 	<ul style="list-style-type: none"> esindab ja kaitseb oma liikmete huve ja vahendab keeleõpetajate seisukohti; edendab liidu liikmete omavahelist koostööd ja teeb

Tabel 1. Üleriigilised ainetühendused

<p>Katuseorganisatsioon võõrkeeleõpetajatele (saksa, inglise, vene keel)</p>			<p>võõrkeelteoskuse väärtustamine ja parandamine;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● võõrkeeleõpetaja elukutse väärtustamine; ● keeleõpetajate professionaalse arengu süsteemne ja järjepidev toetamine; ● liidu liikmesorganisatsioonide ja üksikliikmete vahelise koostöö toetamine ja edendamine. 	<p>koostööd Eesti Vabariigi ja välisriikide asutuste ja organisatsioonidega;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● loob oma liikmetele võimalused osalemiseks Euroopa koostööprogrammides, -projektides ja keeleõpetajate võrgustikes; ● tagab info edastamise liidu liikmetele; ● tunnustab Eesti võõrkeeleõpetajate saavutusi ning algatab erinevaid üritusi võõrkeeleõpetajaameti väärtustamiseks, keeleõpetaja saavutuste ja parima kogemuse tutvustamiseks nii Eestis kui ka väljaspool Eestit; ● teeb ettepanekuid võõrkeelte õpetamise kvaliteedi tõstmiseks ja muudatusteks seadusandluses nii keeleõppe kui ka õpetajahariduse valdkonnas ning panustab nende elluviimisse; ● viib läbi õpetaja professionaalset ja isiksuslikku arengut toetavaid tegevusi, lähtudes täiskasvanuharidust ja õpetaja tööd reguleerivatest õigusaktidest; ● võib liituda rahvusvaheliste keeleõpetajate organisatsioonidega koostöövõimaluste laiendamiseks ja parimate kogemuste vahetamiseks teiste maade võõrkeeleõpetajatega; ● toetab võimalusel trükiste väljatootamist, koostamist, avaldamist ja levitamist; ● viib läbi muid põhikirjas nimetatud tegevusi ja toimingud, mis on kooskõlas Liidu eesmärkidega ning aitavad kaasa nende saavutamisele.
<p>Eesti Klassiõpetajate Liit</p>	<p>2011</p>	<p>154 (seisuga 2024)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● klassiõpetajate huvide esindamine; ● liikmete professionaalse arengu toetamine; ● koostöö arendamine 	<ul style="list-style-type: none"> ● kogub, korraldab ja levitab erialast teavet ja teadmisi; ● algatab ja korraldab projekte ning tegevusi eesmärkide saavutamiseks; ● taotleb oma eesmärkide toetamist kohalike

Tabel 1. Üleriigilised ainetühendused

			erinevate huvigruppidega; <ul style="list-style-type: none"> • hariduse andmise edendamine ja arendamine 1. ja 2. kooliastmes.	omavalitsuste, nende liitude ja põhiseaduslike institutsioonide poolt.
--	--	--	---	--

*Allikad: Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Selts, 2022; Eesti Bioloogiaõpetajate Ühing, 2020; Eesti Füüsika Seltsi füüsikaõpetajate osakond, 2013; Eesti Geograafiaõpetajate Ühing, s.a; Eesti Käsitööõpetajate Selts AITA, 2012; Eesti Tehnoloogiakasvatuse Liit, 2015, Eesti Tööõpetuseõpetajate Selts, s.a; Eesti Kehalise Kasvatuse Liit, s.a; Eesti Muusikaõpetajate liit, 2023; Eesti Emakeeleõpetajate Selts, 2020; Eesti Võõrkeeleõpetajate Liit, 2020; Eesti Klassiõpetajate Liit, s.a; Keemiaõpetajate Liit, 2015.

Lisa 2. Intervjuukava Aineühenduste roll ainevaldkonna arendamisel ja õpetaja professionaalse arengu toetamisel

Tegemist on Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia käsitöö- ja kodunduse õppekava magistritööga "Aineühingute roll ainevaldkondade arendamisel ning õpetaja professionaalse arengu toetamisel", mille eesmärgiks on välja selgitada, kuidas üle - eestiliste aineühenduste töökorraldus toimib ning kuidas aineühenduste tegevus õpetaja professionaalset arengut toetab. Magistritöösse ei lisata intervjuueritavate nimesid, kuid oma positsiooni või väljautlemiste kaudu võib isik siiski olla äratuntav. Magistritöös avaldatakse intervjuust ainult tsitaate. Intervjuu salvestatakse, mida keegi peale intervjueriija ja lõputöö juhendaja ei kuule.

Teemaplokk	Põhiküsimus	Alaküsimus
Taustaandmed	Kui kaua Te olete aineühenduse liige olnud?	
	Kui kaua Te olete aineühenduse juhatusse kuulunud?	
	Kuidas Te aineühendusse sattusite?	
Aineühenduse roll ainevaldkonna arendamisel	Millised on ainevaldkonna põhilised tegevused?	Kui tihti Te liikmetele üritusi korraldate?
	Kui palju ja kellega Te teete aineühenduse väliselt koostööd?	Kas Te teete koostööd ka HTM-iga, Harnoga?
	Kuidas aineühenduse olemus arenenud on?	
	Millises suunas liigub aineühenduse tegevus?	
	Mis muudab aineühenduse tegevuse efektiivseks?	
	Millised takistused/probleemid esinevad aineühenduse töös?	
	Kui palju olete saanud kaasa rääkida hariduspoliitilistes otsustes?	
	Millised on aineühenduse saavutused, mida võiks esile tuua?	

Õpetaja professionaalse arengu toetamine	Kuidas Te uusi liikmeid leiate?	Kas Te teete reklaami, leidmaks uusi liikmeid?
	Kui palju Teie hinnangul on ühenduses aktiivseid liikmeid?	
	Miks on Teie hinnangul vajalik õpetajatel aineühendusse kuuluda?	Milliseid nn hüvesid pakub ühendus liikmetele?
	Millist mõju võiks Teie hinnangul aineühenduse töös osalemine õpetaja igapäevatööd mõjutada?	

Lisa 3

Tabel 3. Esimese uurimisküsimuse koodipuu

Uurimisküsimus Peakategoorida	Alamkategooria	Kood
Milline on aineühenduste roll ainevaldkonna arendamisel	Aineühenduste tegevused	<ul style="list-style-type: none"> - õpetajate esindamine - seisukoha võtmine - õppematerjalid - võistlused, konkursid õpilastele - projektid - üritused - täiendkoolitus - info jagamine - päevakajalised teemad
	Aineühenduste koostöö	<ul style="list-style-type: none"> - aineühendused - HTM, Harno - organisatsioonid/institutsioonid - Õpetajate Ühenduste Koostöökoda
	Hariduspoliitilised otsused	<ul style="list-style-type: none"> - kaasamine - Õpetajate Ühenduste Koostöökoda
	Saavutused	<ul style="list-style-type: none"> - liikmete arvu kasv - demokraatlik juhtimine - aktiivsed liikmed - ürituste korraldamine/osalemine
	Aineühenduste tegevuse tõhususele kaasa aitavad tegurid	<ul style="list-style-type: none"> - liikmed - info liikumine - head suhted - juhtimine - soodsa keskkonna loomine - demokraatia
	Aineühenduse tööd takistavad tegurid	<ul style="list-style-type: none"> - raha - aeg - karjäärimudeli puudumine - passiivsus - koondumine - konfliktid
	Aineühenduse areng	<ul style="list-style-type: none"> - infovahetus - Liikmete arv (suurem/väiksem) - lähemale tegevõpetajale - professionaale ühendav - rahastus - kogukonna kooshoidmine - juhatuse vahetumine - liikmete aktiivsem kaasamine

Tabel 4. Teise uurimisküsimuse koodipuu

Uurimisküsimus Peakategooria	Alakategooria	Kood
Milline on aineühenduste roll õpetaja professionaalse arengu toetamisel?	Liikmete leidmine	<ul style="list-style-type: none"> - tuttavad - üritused - tudengitele tutvustamine - internet (maililistid, <i>Facebook</i>)
	Aktiivsed liikmed	<ul style="list-style-type: none"> - suurusjärk
	Professionaalse arengu tegevused	<ul style="list-style-type: none"> - täiendkoolitused - suhtlemine - üksteiselt õppimine - kompetentside arendamine
	Põhjused aineühendusse kuulumiseks	<ul style="list-style-type: none"> - info saamine - kuuluvustunne - toetamine - auasi - hüved

Lisa 5. Lihtlitsents (Tartu Ülikoolis lõputöö juurde lisatav lihtlitsents)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kristi Haav,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose Aineühenduse roll ainevaldkonna arendamisel ja õpetaja professionaalse arengu toetamisel, mille juhendaja on Marvi Remmik, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kristi Haav

19.05.2024